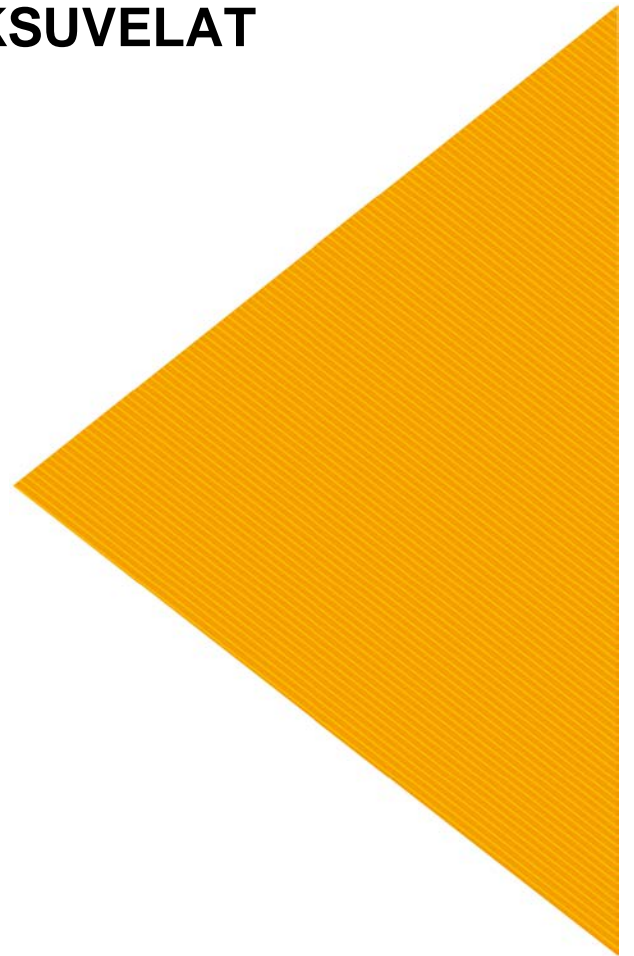

TYÖELÄKEVAKUUTUSMAKSUVELAT

SELVITYS 1/2016

Harmaan talouden selvitysyksikkö		Julkaisu-aika 19.1.2016	
Tekijä analyttikko Tuija Hannula, asiantuntija Eeva Tiira		Julkisuus Julkinen	
Julkaisun nimi Työeläkevakuutusmaksuvelat			
Julkaisutapa harmaatalous.fi -sivusto		Sivuja 45	Liitteitä 1
Lisätietoja medialle: Johtaja Janne Marttinen, puh. 020 612 6066 Apulaisjohtaja Marko Niemelä, puh. 020 612 6070 Muut yhteydenotot htsy@vero.fi tai www.harmaatalous.fi/Asiakaspalvelu			
Veloitteidenhoitoselvityksen voi pyytää ilmiöselvityksessä kuvatun ryhmän perusteella (Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä (1207/2010) 5:3 §)			

TIIVISTELMÄ

Selvityksessä kuvataan tilastollisin menetelmin organisaatioita, joilla on työeläkevakuutus voimassa ja työeläkevakuutusmaksuvelkaa 31.12.2014. Tarkastelu on rajattu viiden suurimman työeläkevakuutusyhtiön sopimusasiakkaisiin. Tarkoituksena on tutkia millaisia harmaan talouden riskejä liittyy työeläkemaksunsa laiminlyöneisiin yrityksiin.

Tarkastelun kohteena ovat olleet velallisyritysten perustiedot, kuten oikeudellinen muoto, rekisteröinti Verohallinnon rekistereissä, toimiala, koko ja ikä. Lisäksi on selvitetty yritysten lakisäästeiden ilmoitus- ja maksuveloitteiden hoitamista; muun muassa verovelkaa ja ilmoituspuutteita Verohallinnolle sekä verotarkastuksen havaintoja.

Eläketurvakeskus luovutti selvitystä varten valvontarekisteristä tiedot asiakkaista, joilla on ollut puutteita eläkevakuuttamisessa ja valvonta-asia on saatu päätökseen vuonna 2014. Eläketurvakeskuksen tietoja on verrattu työeläkeyhtiöiden tietoihin, näin on voitu selvittää kuinka monella vakuutusmaksuvelallisella yrityksellä on havaittu valvonnassa puutteita eläkevakuuttamisessa. Lisäksi selvityksessä on käytetty kohdejoukon ulosottotietoja, joista selviää kohdejoukon yritysten muu velkaantuminen.

Työeläkeyhtiöillä oli saamisina yritysten maksamatonta työeläkevakuutusmaksuvelkaa vuoden 2014 lopussa arviolta yhteensä noin 304 miljoonaa euroa. Työeläkeyhtiöiden luovuttamasta aineistosta muodostui selvityksen kohdejoukko, yhteensä 17 300 vakuutusmaksuvelallista yritystä. Kohdejoukon yritysten työeläkevakuutusmaksuvelka on yhteensä noin 190 miljoonaa euroa. Selvityksen vertailujoukko muodostettiin työeläkevakuutusyhtiöiden kaikista (TyEL) asiakkaista, joilla vakuutus oli voimassa 31.12.2014, pois lukien kohdejoukon yritykset.

Verohallinnon rekisteritietojen perusteella kohdejoukon yrityksistä 95 prosenttia on toimivia yrityksiä ja 5 prosenttia, yhteensä 846 yritystä on toimimattomia. Toimivista yrityksistä noin 93 prosenttia on ennakkoperintärekisterissä. Työnantajan asemaa ilmaiseksi työntantajarekisterissä tai satunnaisena työntantajana on 96 prosenttia toimivista yrityksistä.

Kohdejoukon vakuutusmaksuvelallisista yrityksistä 68 prosenttia on osakeyhtiöitä, 17 prosenttia elinkeinonharjoittajia ja 11 prosenttia henkilöyhtiöitä. Työeläkevakuutusmaksuvelasta 88 prosenttia on osakeyhtiöiden velkaa. Velallisyrittäjästä 36 prosentilla liikevaihto on 100 000 ja 400 000 euron välillä. Kohdejoukosta yritysten lukumäärän perusteella suurin ryhmä on 10 – 19 vuotta toimineet yritykset. Eniten vakuutusmaksuvelkaa on yli 20 -vuotta toimineilla yrityksillä.

Kohdejoukon vakuutusmaksuvelallisten yritysten edustamat suurimmat toimialat ovat rakentamisen toimiala 18 prosentin, kaupan toimiala 17,5 prosentin ja teollisuus sekä kuljetus toimialat

10 prosentin osuudella. Työeläkevakuutusmaksuvelasta 22 prosenttia on teollisuuden toimialan yritysten velkaa. Suhteellisesti eniten vakuutusmaksuvelallisia yrityksiä on majoitus- ja ravitsemistoimialalla, osuus on 22 prosenttia toimialan työeläkevakuuttamisen sopimusasiakkaista.

Kohdejoukon työeläkevakuutusmaksuvelallisilla yrityksillä on enemmän häiriöitä verotukseen liittyvissä ilmoitus- ja maksuvelvoitteissa kuin vertailujoukon yrityksillä. Arvioverotuksia kohdejoukossa on 9 prosentilla yrityksistä, mikä on suhteessa merkittävästi enemmän kuin vertailujoukon yrityksillä. Ennakkoperintärekisteristä on poistettu tai sinne ei ole laiminlyöntien vuoksi päässyt 18 prosenttia kohdejoukon yrityksistä. Kohdejoukon verotarkastuksista noin viidesosa on ollut harmaan talouden tarkastuksia. Osuus on huomattavasti korkeampi kuin vertailujoukossa. Näissä tarkastuksissa tehtiin lukuisia määriä havaintoja, jotka viittaavat harmaaseen talouteen. Tarkastuksista 55 on johtanut lokakuuhun 2015 mennessä rikosilmoitukseen.

Tutkituilla vakuutusmaksuvelallisilla yrityksillä on verovelkaa pääomaltaan 288 miljoonaa euroa. Kohdejoukon yrityksistä verovelkaa on hieman yli puolella ja heistä noin viidesosalla on voimassa oleva maksujärjestely Verohallinnon kanssa. Verovelasta noin 100 miljoonaa euroa oli vireillä ulosotossa. Kohdejoukon yrityksistä 32 prosentilla verovelkaa on suhteellisen vähän, alle 5 000 euroa, kun taas noin 6,5 prosentilla verovelkaa on enemmän kuin 100 000 euroa. Ns. korkean velkariskin yrityksiä, joiden verovelan osuus liikevaihdosta on yli 10 prosenttia, on joukosta 9 prosenttia yhteensä 1 456 yritystä.

Kohdejoukon yrityksistä 60 prosentilla on ollut Verohallinnon ja muiden velkojien velka-asioita vireillä ulosotossa viimeisen kahden vuoden aikana. Marraskuussa 2015 ulosottoasioita on kohdejoukon yrityksillä vireillä yhteensä 185 miljoonaa euroa. Ulosotossa on varattomaksi todettu kohdejoukon yrityksistä 1 156 ja lisäksi suppean perinnän estemerkinnän on saanut 700 yritystä. Velalliset ovat tyypillisesti velkaantuneet usean velkojan suuntaan.

Eläketurvakeskuksen vuonna 2014 päättyneistä työeläkevakuuttamisen valvontatapauksista, joissa havaittiin työeläkevakuuttamisen puutteita, noin 30 prosenttia on kohdejoukon yrityksiä. Kohdejoukon yritysten vakuuttamaton palkkasumma on noin 46 miljoonaa euroa.

Selvityksessä tutkittiin lisäksi kohdejoukon yritysten taustalla olevien organisaatiohenkilöiden taloudellista asemaa ja muita yritysytteksiä. Kohdejoukon yritysten keskinäinen rypästyminen on vähäistä, vain 7 prosentilla kohdejoukon yritysten vastuuhenkilöistä on vastuuasema useammassa kohdeyrityksessä. Sitä vastoin vastuuhenkilöistä 55 prosentilla on kohdejoukon yrityksen lisäksi vastuuasema jossakin muussa yrityksessä, osuus on huomattavasti korkeampi kuin kaupparekisterivastuuhenkilöillä keskimäärin. Kun kohdejoukon yrityksellä on verovelkaa, kohdeyrityksen vastuuhenkilön muista kuin kohdejoukon yrityksistä noin 46 prosentilla on myös verovelkaa.

Kohdeyrityksen verovelan ja vastuuhenkilön henkilökohtaisen verovelan välillä on havaittavissa tilastollinen yhteys. Kun yrityksellä on verovelkaa, kasvaa vastuuhenkilön henkilökohtaisen verovelan todennäköisyys verrattuna yhtiöihin, joilla ei ole verovelkaa.

Avainsanat:

työeläkevakuutus, työeläkemaksu, velka, elinkeinotoiminta, työnantaja

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	1
1.1 TYÖELÄKEJÄRJESTELMÄ	1
1.2 TYÖELÄKEVAKUUTTAMISEN VALVONTA	3
1.3 TYÖELÄKEVAKUUTTAMISEN LAIMINLYÖNTI	5
2 SELVITYKSEN TARKOITUS	6
2.1 KOHDEJOUKKO	6
2.2 SELVITYKSEN VERTAILUJOUKKO	8
3 PERUSTIETOJA	9
3.1 OIKEUDELLINEN MUOTO	9
3.2 TOIMIVUUS	10
3.3 TOIMIALA	13
3.4 ALUEJAKAUMA	14
3.5 TOIMINTA-AIKA	16
4 TOIMINNAN LAAJUUS	18
4.1 LIIKEVAIHTO JA ALV-MYYNTI	18
4.2 PALKAT JA PALKANSAAJAT	19
5 VELVOITTEIDEN HOITO JA TALOUDEN HÄIRIÖTIEDOT	22
5.1 VEROVELVOITTEET	22
5.2 KONKURSSI- JA SANEERAUSVAIHEET	28
5.3 ULOSOTTOASIA	28
6 ELÄKETURVAKESKUKSEN VALVONTATIEDOT	31
7 ORGANISAATIOHENKILÖIDEN TALOUDELLINEN ASEMA JA KYTKENNÄT	36
7.1 HÄIRIÖITÄ VASTUUHENKILÖIDEN MUISSA YRITYSYHTEYKSISSÄ	37
7.2 VASTUUHENKILÖIDEN VEROVELKA	40
7.3 LIIKETOIMINTAKIELLOT	41
8 YHTEENVETO	42
9 KEHITTÄMISEHDOTUKSIA	44
9.1 ELÄKETURVAKESKUKSEN TIEDONSAANTIOIKEUDEN LAAJENTAMINEN	44
9.2 VEROJÄÄMIEN KASVUUN VAIKUTTAMINEN JA TILASTOINTI	45

1 JOHDANTO

Harmaan talouden selvitysyksikön lakisääteisenä tehtävänä on tutkia, tuottaa ja jakaa tietoa harmaasta taloudesta.¹ Selvitysyksikön laatimissa selvityksissä kuvataan harmaan talouden ilmiöitä ja niiden vaikutuksia yksilöimättä organisaatiota tai siihen liittyvää henkilöä. Selvityksen kohdejoukkona ovat organisaatiot, joilla on työeläkevakuutusmaksuvelkaa. Tässä yhteydessä harmaalla taloudella tarkoitetaan sellaista organisaation toimintaa, josta aiheutuvia lakisääteisiä velvoitteita laiminlyödään verojen, lakisääteisten työnantajan sosiaaliturva- ja eläkevakuutusmaksujen suorittamisen välttämiseksi.

Selvityksessä tutkitaan ilmeneekö työeläkevakuutusmaksuvelallisissa (myöhemmin vakuutusmaksuvelalliset) yrityksissä kohonnutta harmaan talouden riskiä. Lakisääteinen työeläkevakuutusmaksu ja siitä muodostunut velka kuvaa aina yhden hetken tilannetta, joka muuttuu ajassa. Selvityksen toteuttamisen ovat mahdollistaneet Tela ry:n ja työeläkevakuutusyhtiöiden myönteinen suhtautuminen työeläkevakuutusmaksuvelan määrän ja velallisten selvittämiseen sekä harmaan talouden torjuntaan.

1.1 TYÖELÄKEJÄRJESTELMÄ

Suomalainen työeläkejärjestelmä on hallinnoltaan hajautettu. Se tarkoittaa sitä, että työeläkevakuuttajia on useita, niin tyypeiltään kuin lukumäärältään. Työeläkevakuuttajat huolehtivat sosiaaliturvaan kuuluvan lakisääteisen työeläketurvan toimeenpanosta. Yksityisillä aloilla työeläkevakuuttamista hoitavat yksityisoikeudelliset työeläkevakuutusyhtiöt, eläkesäätiöt ja eläkekassat. Toiminta on luvanvaraista. Suomessa oli vuoden 2014 alusta lukien yhteensä kuusi työeläkevakuutusyhtiötä, neljätoista eläkesäätiötä ja kuusi eläkekassaa, jotka hoitivat TyEL:n² alaista työntekijöiden työeläkevakuuttamista. Merimiehillä ja maatalousryttäjillä on omat erilliset eläkelaitoksensa. Julkisen sektorin eli valtion, kuntien ja kirkon työntekijöiden eläketurva järjestetään kootusti Kevassa.³

Työnantaja vastaa työntekijöiden vakuuttamisesta ja päättää, missä eläkelaitoksessa hän järjestää työntekijöidensä eläketurvan. Vuonna 2015 vakuuttamisvelvollisuuden alaraja oli 57,10 euroa kuukaudessa, jonka jälkeen työntekijän eläkevakuuttaminen on pääsääntöisesti pakollista. Työeläkevakuutusmaksu on nimensä mukaisesti vakuutusmaksu, jota peritään kaikilta 18 - 67 -vuotiailta työntekijöiltä ja ryttäjiltä. Myös suomalaisen työnantajan tilapäisesti ulkomaille lähettämä työntekijä vakuutetaan Suomessa. Koska vakuuttamisen alaraja on matala, eläketurva kattaa käytännössä kaiken ansiotyöskentelyn. Työeläketurvan järjestämisvelvollisuudesta poikkeuksena ovat ulkomailta lyhyeksi ajaksi Suomeen lähetetyt työntekijät. Ryttäjät vastaavat työeläkevakuuttamisestaan itse. Jos työeläketurva on järjestetty työeläkevakuutusyhtiössä, se hoidetaan joko vakuutus sopimukseen perustuvalla vakuutuksella (sopimustyönantaja) tai tilittämällä maksu eläkelaitokseen (tilapäinen työnantaja).

Työeläke kertyy ansiotyöstä. Työnantajan ja eläkevakuuttajan vaihtuessa työeläketurva seuraa työntekijän perässä. Työnteon lisäksi työeläkettä kertyy myös esimerkiksi opiskelun, vanhempainvapaan ja työttömyyden ajalta. Eläke karttuu kaikille työntekijöille samojen periaatteiden mukaan ja eläkettä maksetaan koko eläkkeellä olon ajan. Maksettavan eläkkeen määrä on kuitenkin yksilöllinen ja riippuu henkilön työuran aikaisista ansioista. Työeläkkeen tavoitteena on säilyttää työuran aikana saavutettu kohtuullinen tulotaso myös eläkeaikana. Eläkkeelle siirtyminen on joustavaa. Mitä pidempään jatkaa työssä, sitä korkeammaksi eläkkeen taso muodostuu.

¹ Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä (21.12.2010/1207)

² Työntekijän eläkelaki TyEL 395/2006

³ Internetlähde (9.3.2015): http://www.tela.fi/tyoelakeala/erilaiset_tyoelakevakuuttajat

Työeläketurva rahoitetaan eläkevakuutusmaksuilla ja eläkerahastojen tuotoilla. Yksityisalojen työeläkemaksusta neuvottelevat työmarkkinakeskusjärjestöt, jotka edustavat työeläkkeiden rahoittajia eli työnantajia ja työntekijöitä. Työmarkkinakeskusjärjestöt neuvottelevat kunkin vuoden työeläkemaksun keskimääräisestä tasosta joko yhdeksi tai useammaksi vuodeksi kerrallaan. Työeläkemaksu määritetään vakuutustoiminnan yleisen käytännön mukaisesti etukäteen kullekin vuodelle. Vuonna 2015 yksityisalojen työntekijöiden eläkelain eli TyEL:n mukainen työeläkemaksu on keskimäärin 24,0 prosenttia työntekijälle maksettavasta palkkasummasta. Työntekijän maksuosuus tästä on alle 53-vuotiailla työntekijöillä 5,70 prosenttia ja 53 vuotta täyttäneillä 7,20 prosenttia. Työnantajan maksuosuus on keskimäärin 18,00 prosenttia. Työnantaja pidättää työntekijöidensä maksuosuudet palkanmaksun yhteydessä ja suorittaa työeläkemaksun kokonaisuudessaan työeläkevakuuttajalle.⁴

Kaavio 1: Suomen työeläkejärjestelmä, josta selvityksessä tarkastelussa viiden eläkevakuutusyhtiön TyEL:n mukaiset asiakkaat (musta kehys)

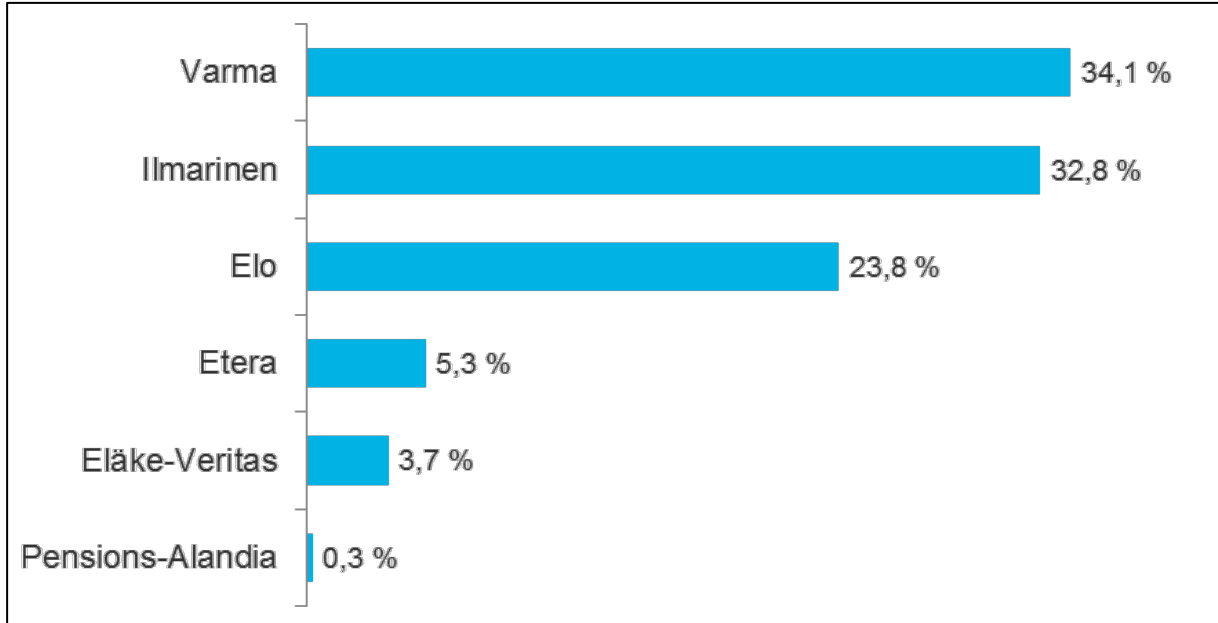
Lähde: ETK

Työeläkevakuutusyhtiöt hoitavat pääasiassa yksityisten alojen työntekijöiden ja yrittäjien työeläketurvaa. Työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutetut muodostavat suurimman osan kaikista työeläkevakuutetuista. Vuoden 2013 lopussa työeläkeyhtiöissä oli vakuutettuja (TyEL ja YEL) yhteensä noin 1,8 miljoonaa ja eläkkeensaajia noin miljoona henkilöä. Työeläkeyhtiöissä vakuutettuja oli kaikkiaan noin 69 prosenttia kaikista työeläkevakuutetuista. Työeläkeyhtiöiden etuudensaajat muodostivat puolestaan noin 53 pro-

⁴ Internetlähde (9.3.2015): http://www.tela.fi/tyoelaketalous/tyoelakkeiden_rahointus/tyoelakemaksut

senttia kaikista työeläke-etuudensaajista.⁵ Työeläkevakuutusyhtiöiden maksutulot TyEL-vakuutuksista olivat vuonna 2014 yhteensä 11 690 miljoonaa euroa.⁶ Viiden suurimman työeläkeyhtiön TyEL-asiakkaiden tarkastelu antaa varsin kattavan kuvan yksityisen puolen työeläkevakuuttamisesta.

Kaavio 2. Työeläkevakuutuksen markkinaosuudet maksutulosta 2014

Lähde: FK 27.4.2015: Vakuutusyhtiöt Suomessa 2014

1.2 TYÖELÄKEVAKUUTTAMISEN VALVONTA

Eläkelaitos valvoo, että sen asiakkaana oleva työnantaja täyttää lainmukaiset ilmoittamis- ja vakuuttamisvelvoitteensa (TyEL 187 §). Työnantajan ilmoitusvelvollisuus koskee työnantajan tunnistetietoja, työsuhteessa työskentelevien työntekijöidensä nimiä, henkilötunnuksia ja palkkatietoja, jotka työnantaja voi lähtökohtaisesti toimittaa eläkelaitokselle joko vuosittain vai kuukausittain. Pääsääntöisesti vuosi-ilmoitusmenettelyä käyttävä työnantaja maksaa vakuutuskauden alussa eläkevakuutuslaitokselle ilmoitetun arvioidun palkkasumman perusteella ennakkomaksuja ja maksetut eläkemaksut täsmäytetään kerran vuodessa vastaamaan toteutunutta palkanmaksua. Kuukausi-ilmoitusmenettelyssä maksut seuraavat todellisuudessa maksettujen palkkojen määriä.

Eläketurvakeskus toimii työeläketurvan toimeenpanon ja kehittämisen lakisääteisenä yhteiselimenä muuten hajautetussa työeläkejärjestelmässä. Sen tarkoituksena on edistää eläkejärjestelmän täytäntöönpanoa ja kehittämistä. Työeläkevakuuttamisen valvon-

⁵Internetlähde Eläketurvakeskus (17.3.2015):

<http://www.etk.fi/fi/service/ty%C3%B6el%C3%A4kevakuutusyhti%C3%B6t/290/ty%C3%B6el%C3%A4kevakuutusyhti%C3%B6t>

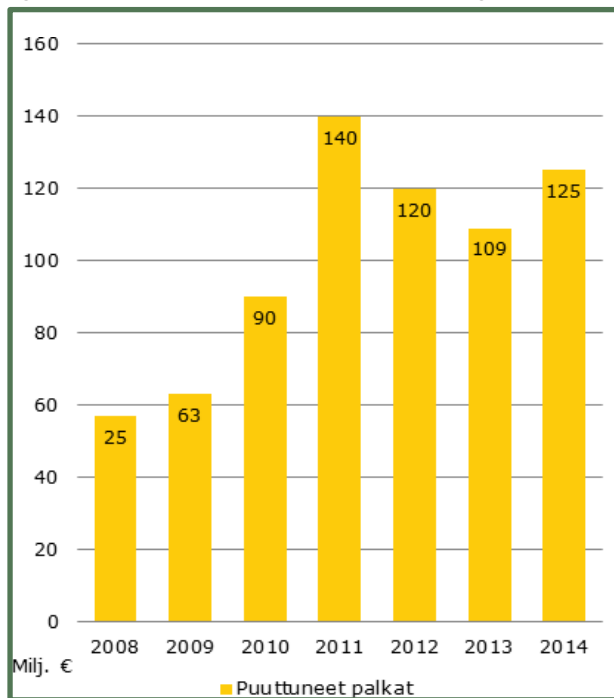
⁶Finanssialan Keskusliitto: Vakuutusyhtiöt Suomessa 2014 (27.4.2015):

https://www.fkl.fi/materiaalipankki/julkaisut/Julkaisut/Vakuutusyhtiot_Suomessa_2014.pdf

nasta Eläketurvakeskus (ETK) vastaa yhteistyössä työeläkelaitosten ja eri viranomais-ten kanssa.

Eläketurvakeskus valvoo työntekijän eläkelain (TyEL 395/2006) ja yrittäjän eläkelain (YEL 1272/2006) mukaista työeläkevakuuttamista. Valvonnan tavoitteena on turvata sekä työntekijöille että yrittäjille heille lain mukaan kuuluva eläketurva. Työnantajien ja yrittäjien asettaminen vakuuttamiseen liittyvien velvoitteiden suhteen yhdenvertaiseen asemaan edistää yritysten välistä tasavertaista kilpailua ja ehkäisee harmaata taloutta. Vakuuttamisen valvonta myös tukee eläkelaitosten vakuutusten hoitoa ja vakuutusmaksujen perintää ja siten osaltaan turvaa työeläkejärjestelmän rahoituspohjaa. Valvontamenetelmiin kuuluu ennaltaehkäisevää valvontaa, verotus- ja vakuutustietojen laajoihin vertailuihin perustuvia massavalvontoja sekä muihin erilaisiin ulkoisiin valvontaimpulsseihin perustuvaa valvontaa.⁷ Ennaltaehkäisevää valvontaa kohdistetaan erityisesti uusiin työnantajiin ja yrittäjiin ja se on luonteeltaan tiedottavaa. ETK tiedottaa eläkevakuuttamisvelvollisuudesta muun muassa lähettämällä kirjeitä uusille yrityksille. Massa- valvonnan lisäksi ETK:n työnantajavalvonta käsittää valvontatapaukset, jotka tulevat selvitettäväksi esimerkiksi työntekijöille joka kolmas vuosi lähettävien työeläkeotteiden myötä tai muiden ulkoisten impulssien kautta, kuten palkkaturvapäätöksen, työeläkeyhtiön tarkastuspyynnön tai viranomaisyhteistyön kautta. Seuraava kaavio kertoo ETK:n viime vuosien valvontatuloksen vakuuttamattomana palkkasummana:

Kaavio 3. Eläketurvakeskuksen vuosina 2008 – 2014 valvonnalla selvittämät työeläkevakuuttamattomat (TyEL) palkat.

Lähde: ETK

Jos työnantaja ei ole oma-aloitteisesti järjestänyt työntekijöidensä eläketurvaa eläkelaitoksessa, Eläketurvakeskus kehottaa työnantajaa korjaamaan laiminlyönnin. Jos työnan-

⁷Internetlähde(17.3.2015):

http://www.etk.fi/fi/service/ty%C3%B6el%C3%A4kevakuuttamisen_valvonta/318/ty%C3%B6el%C3%A4kevakuuttamisen_valvonta

taja ei noudata kehotusta, Eläketurvakeskus ottaa eläkevakuutuksen valitsemastaan eläkelaitoksesta työnantajan puolesta ja kustannuksella eli tekee ns. pakkovakuutus päätöksen (TyEL 186 §). Eläkelaitos saattaa vakuutuksen voimaan ja rekisteröi tarvittavat tiedot sen hoitoa varten. Lisäksi eläkelaitos määrää ja perii työnantajalta vakuutusmaksun sekä laiminlyöntikorotuksen.⁸

1.3 TYÖELÄKEVAKUUTTAMISEN LAIMINLYÖNTI

Työeläkevakuutusmaksupetos ja sen törkeä tekemuoto sisällytettiin rikoslakiin (19.12.1889/39) 1.1.2007 alkaen. Työeläkevakuuttamisen laiminlyönti on kriminalisoitu rikoslain 29 luvun 4a §:ssä työeläkevakuutusmaksupetoksena. Säännös kuuluu seuraavasti:

Työnantaja tai tämän edustaja, joka

- 1) laiminlyömällä työntekijän eläkelain (395/2006) mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden tai muun työntekijän eläkelain tarkoitetun ilmoitusvelvollisuuden,*
- 2) antamalla työntekijän eläkelain mukaista tehtävää hoitavalle työntekijän eläkelain mukaan tarvittavan, vakuutusmaksuun tai eläkkeistä aiheutuvien kulojen jakamiseen vaikuttavan tiedon virheellisenä tai kieltäytymällä antamasta tässä kohdassa mainittuja tietoja tai*
- 3) jättämällä työntekijältä perimänsä työntekijän työeläkevakuutusmaksun tilittämättä työntekijän eläkelain mukaiselle eläkevakuutusta hoitavalle eläkelaitokselle*

aiheuttaa tai yrittää aiheuttaa työeläkevakuutusmaksun määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaisena tai sen aiheettoman palauttamisen, on tuomittava työeläkevakuutusmaksupetoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Kun 1 momentissa tarkoitettu teko on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, siitä voidaan jättää ilmoitus tekemättä, syyte ajamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos vakuutusmaksun korotus harkitaan riittäväksi seuraamukseksi.

Lain 2 momentti tarkoittaa, että vähäisissä teoissa, joissa laiminlyöntimaksu katsotaan riittäväksi seuraamukseksi, voidaan rikosilmoitus jättää tekemättä ja määrätä niin sanottu hallinnollinen seuraamus eli laiminlyöntiin perustuva vakuutusmaksun korotus TyEL:n 163 §:n tai 186 §:n perusteella. Nämä sanktiot ovat käytössä myös silloin, kun laiminlyönti ei ole rikokseksi katsottava. Laiminlyöntikorotusta määrätessään eläkevakuutusyhtiö ottaa huomioon laiminlyöntiajan, laiminlyönnin toistuvuuden ja muut näihin rinnastettavat laiminlyönnin moitittavuuden arviointiin liittyvät seikat. Työeläkevakuutusmaksu voidaan korottaa enintään kaksinkertaiseksi. Laiminlyöntimaksu on luonteeltaan hallinnollinen sanktio, johon soveltuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemännen lisäpöytäkirjan neljännen artiklan mukainen ne bis in idem -periaate eli kahdenkertaisen rangaistavuuden kieltäminen, joka estää saman asian arvioimisen myöhemmässä rikosprosessissa.

⁸Internetlähde(17.3.2015):

<http://www.etk.fi/fi/service/ty%C3%B6nantajavalvonta/308/ty%C3%B6nantajavalvonta>

2 SELVITYKSEN TARKOITUS

Lakisääteisen työeläkevakuutusmaksuvelan kokonaismäärä voidaan arvioida työeläkeyhtiöiden toimittamista tiedoista. Työeläkeyhtiöiden työeläkevakuutusmaksuvelka oli vuoden 2014 lopussa yhteensä noin 304 miljoonaa euroa. Vastaavasti työeläkevakuutusmaksutulo vuodelta 2014 oli yhteensä noin 11,7 miljardia euroa.⁹

Selvityksessä kuvataan tilastollisin menetelmin työeläkevakuutusmaksuvelallisia yrityksiä, niiden ominaisuuksia ja velvoitteidenhoitoa viranomaisten rekisteritietojen perusteella. Tutkittu yritysryhmä muodostettiin työeläkeyhtiöiden¹⁰ luovuttamista tiedoista. Velallisten joukko rajattiin yrityksiin, joilla oli erääntynyttä työeläkevakuutusmaksuvelkaa ja vakuutus-sopimus voimassa vuoden 2014 lopussa. Tutkittua joukkoa vertailtiin ns. vertailujoukkoon, joka muodostui työeläkeyhtiöiden kaikista sopimusasiakkaista.

Tämän selvityksen lähdeaineistona on käytetty työeläkeyhtiöiden luovuttamia rajattuja asiakastietoja, Verohallinnon tietoja selvityksen kohdejoukon ja vertailujoukon yrityksistä, Eläketurvakeskuksen valvontatietoa sekä kohdejoukon tietoja ulosottorekisteristä.

Tarkastelussa ovat yritysten perustiedot, kuten oikeudellinen muoto, rekisteröinti Verohallinnon rekistereissä, toimiala, koko ja ikä. Lisäksi tarkastellaan yritysten lakisääteisten ilmoitus- ja maksuvelvoitteiden hoitamista muun muassa verovelkaa ja ilmoituspuutteita Verohallinnolle. Eläketurvakeskuksen tietoja verrataan työeläkeyhtiöiden tietoihin, näin voidaan selvittää kuinka monella vakuutusmaksuvelallisella yrityksellä on havaittu puutteita työeläkevakuuttamisessa. Ulosottotiedot antavat lisätietoa kohdejoukon yritysten muusta velkaantumisesta ja auttavat kokonaiskuvan muodostamista.

2.1 KOHDEJOUKKO

Kohdejoukko muodostettiin työeläkevakuutuslaitoksilta pyydyistä tiedoista. Aluksi eri työeläkevakuutusyhtiöiden tiedot yhdistettiin ja niistä muodostettiin kohdejoukko, jolle laskettiin joukon työeläkevakuutusmaksuvelka yhteensä. Kohdejoukosta rajattiin selvityksen ulkopuolelle organisaatiot, joiden vakuutusmaksuvelan saldo oli alle 10 euroa. Lisäksi selvityksen kohdejoukosta poistettiin 383 vakuutusmaksuvelallista, jotka eivät olleet oikeudellisen muodon tai rekisteröintiaseman perusteella yrityksiä. Tässä joukossa oli luonnollisia henkilöitä, asunto-osakeyhtiöitä, kuolinpesiä ja julkisyhteisöjä. Joukon osuus työeläkevakuutusmaksuvelasta oli noin prosentti. Aineistossa oli lisäksi 12 y-tunnuksetonta yritystä, jotka rajattiin kohdejoukon ulkopuolelle.

⁹ Tiedot viideltä suurimmalta työeläkeyhtiöltä.

¹⁰ Elo, Etera, Ilmarinen, Varma, Veritas

Taulukko 1. Vakuutusmaksuvelalliset (Lähde: Eläkevakuutusyhtiöt 2/2015, 9/2015, Verohallinto 10/2015)

	Velalliset yritykset		Vakuutusmaksuvelka	
	Lukumäärä	Osuus	Euroa	Osuus
YHTEENSÄ	17 695	100 %	192 261 244	100 %
Ei tunnusta	12	0,1 %	102 374	0,1 %
On tunnus, ei yritys	383	2,2 %	1 707 170	0,9 %
Selvityksen kohdejoukko	17 300	97,8 %	190 554 074	99,1 %

Eläkeyhtiöiden luovuttamasta aineistosta muodostui selvityksen kohdejoukko, yhteensä 17 300 vakuutusmaksuvelallista yritystä. Kohdejoukon työeläkevakuutusmaksuvelka on yhteensä noin 190 miljoonaa euroa. Kohdejoukon vakuutusmaksut yhteensä ovat noin 450 miljoonaa euroa.¹¹

Seuraavassa taulukossa kohdejoukon työeläkevakuutusmaksuvelka on ryhmitelty velan erääntymisajankohdan mukaan vuosikohtaisesti. Aineiston vanhimmat velat ovat erääntyneet vuonna 2006 ja uusimmat velat vuonna 2015. Pääsääntöisesti työeläkevakuutusmaksuvelat vanhentuvat viidessä vuodessa niiden maksuunpanovuotta seuraavasta vuodesta lukien.

Taulukko 2. Vakuutusmaksuvelka vuosittain (Lähde: Eläkevakuutusyhtiöt 2/2015, 9/2015)

Vakuutusmaksuvelka vuodelta	Velalliset yritykset		Vakuutusmaksuvelka	
	Lukumäärä	Osuus koko kohdejoukosta	Euroa	Suht. osuus
2006	2	0,01 %	2 110	0,00 %
2007	6	0,03 %	33 679	0,02 %
2008	10	0,06 %	89 081	0,05 %
2009	37	0,21 %	613 580	0,32 %
2010	58	0,34 %	944 768	0,50 %
2011	99	0,57 %	1 973 895	1,04 %
2012	227	1,31 %	2 723 083	1,43 %
2013	817	4,72 %	7 475 573	3,92 %
2014	16 523	95,51 %	168 685 726	88,52 %
2015	704	4,07 %	8 012 577	4,20 %
Kohdejoukko	17 300	100 %	190 554 074	100 %

Taulukossa samalla yrityksellä voi olla velkaa usealta vuodelta, joten yhteenlaskettu velallisten lukumäärä on suurempi kuin selvityksen kohdejoukko. Taulukosta havaitaan, että suurin osa velasta on erääntynyt maksettavaksi vuonna 2014. Vuonna 2014 erääntyneet eläkevakuutusmaksuvelat ovat noin 88 prosenttia tarkastelujoukon veloista, ollen yhteensä noin 169 miljoonaa euroa

¹¹ Kohdejoukon vakuutusmaksut on laskettu ensisijaisesti kohdejoukon tiedoista ja jos tietoa ei ollut saatavissa, toissijaisesti vertailujoukon tiedoista.

Taulukko 3. Vakuutusmaksuvelka luokiteltuna ennako- ja tarkistusmaksuihin
(Lähde: Eläkevakuutusyhtiöt 2/2015, 9/2015)

	KOHDEJOUKKO				VERTAILUJOUKKO			
	Yritykset		Vakuutusmaksuvelka		Yritykset		Vakuutusmaksut	
	Luku- määrä	Osuus kohde- joukos- ta	Miljoo- naa euroa	Osuus va- kuutusmak- suvelasta	Luku- määrä	Osuus vertailu- joukosta	Miljoo- naa euroa	Osuus vakuu- tusmak- suista
KAIKKI	17 300	100 %	190	100 %	107 295	100 %	10 064	100 %
Ennakkomaksuja	16 434	95,0 %	173	91,0 %	96 911	90,3 %	9 815	97,5 %
Tarkistusmaksuja	2 386	13,8 %	16	8,8 %	39 024	36,4 %	249	2,5 %

Työeläkevakuutusyhtiöillä oli Harmaan talouden selvitysyksikölle luovutetussa aineistossa erilaisia vakuutusmaksulajeja. Taulukossa vakuutusmaksulajit on luokiteltu ennakkomaksuihin ja tarkistusmaksuihin. Luokittelusta on poistettu erät, jotka eivät kuulu kumpaankaan ryhmään. Samalla kohdejoukon yrityksellä on voinut olla velkaa molemmissa maksulajeissa. Vertailujoukon vakuutusmaksut ovat joukon vuoden 2014 työeläkevakuutusmaksut yhteensä.

2.2 SELVITYKSEN VERTAILUJOUKKO

Selvityksen vertailujoukko muodostettiin työeläkevakuutusyhtiöiden kaikista (TyEL) asiakkaista, joilla vakuutus oli voimassa 31.12.2014. Vertailujoukon yrityksillä ei ole työeläkevakuutusmaksuvelkaa. Kohdejoukon vertaaminen vertailujoukkoon kertoo muun muassa vakuutusmaksuvelan suuruusluokasta suhteessa vakuutusmaksujen yhteismäärään.

Vertailujoukosta on poistettu kohdejoukon yritykset ja reilu 11 000 asiakasta, jotka eivät olleet oikeudellisen muodon tai rekisteröintiaseman perusteella yrityksiä. Näistä noin 45 prosenttia oli asunto-osakeyhtiöitä, noin 36 prosenttia oli luonnollisia henkilöitä ja noin 7 prosenttia oli verotusyhtiöitä. Loput 12 prosenttia jakautuivat muihin oikeudellisiin muotoihin.

3 PERUSTIETOJA

3.1 OIKEUDELLINEN MUOTO

Seuraavassa taulukossa kohdejoukon velalliset ja vakuutusmaksuvelka sekä vertailujoukon yritykset ja vakuutusmaksut on luokiteltu oikeudellisen muodon mukaan luokkiin. Taulukko kertoo lisäksi vakuutusmaksuvelan määrän keskimäärin per yritys.

Taulukko 4. Vakuutusmaksuvelalliset ja vertailujoukko luokiteltuna oikeudellisen muodon mukaan (Lähde: Verohallinto 10/2015)

Oikeudellinen muoto	KOHDEJOUKKO					VERTAILUJOUKKO			
	Velalliset yritykset		Vakuutusmaksuvelka			Yritykset		Vakuutusmaksut	
	Lukumäärä	Suht. osuus	Miljoonaa euroa	Suht. osuus	Keskiarvo, euroa	Lukumäärä	Suht. osuus	Miljoonaa euroa	Suht. osuus
Elinkeinonharjoittaja	2 911	16,8 %	8	4,5 %	2 924	16 896	15,7 %	103	1,0 %
Henkilöyhtiö	1 815	10,5 %	9	4,7 %	4 981	8 908	8,3 %	163	1,6 %
Osakeyhtiö	11 723	67,8 %	166	87,5 %	14 221	68 018	63,4 %	8 741	86,9 %
Muu yhtiö	11	0,1 %	0,1	0,1 %	12 070	623	0,6 %	12	0,1 %
Yhdistys	639	3,7 %	3	2,0 %	5 907	10 624	9,9 %	717	7,1 %
Säätiö	38	0,2 %	0,5	0,3 %	13 579	896	0,8 %	192	1,9 %
VH rekisteröintiyksikkö	9	0,1 %	0,02	0,0 %	3 251	164	0,2 %	1	0,0 %
Ulkomainen	154	0,9 %	1	1,0 %	11 899	1 166	1,1 %	131	1,3 %
KAIKKI	17 300	100 %	190	100 %	11 015	107 295	100 %	10 064	100 %

Organisaatioiden oikeudellisten muotojen lukumäärät ja vakuutusmaksut luokittain
Luokiteltava tieto: Verohallinnon käyttämä oikeudellinen muoto¹², poimintahetken tieto

Suurin ryhmä kohdejoukon vakuutusmaksuvelallisista sopimusasiakkaista ja työeläkevakuutusmaksuvelasta on sekä yritysten lukumäärällä että velan määrällä mitattuna osakeyhtiöt. Vertailujoukon työeläkevakuutusmaksuista on 87 prosenttia osakeyhtiöiden maksuja. Työeläkevakuutusmaksuvelallisista lähes 68 prosenttia on osakeyhtiöitä. Osakeyhtiöiden osuus velasta on lähes 88 prosenttia, yhteensä noin 166 miljoonaa euroa. Toiseksi suurin ryhmä ovat yksityiset elinkeinonharjoittajat, joita on kohdejoukossa 2 911. Elinkeinonharjoittajien osuus velallisista on noin 17 prosenttia ja velasta noin 5 prosenttia, yhteensä noin 8 miljoonaa euroa. Kolmantena ryhmänä ovat henkilöyhtiöt noin 11 prosentin osuudella velallisista ja noin 5 prosentin osuudella velan määrästä. Muiden oikeudellisten muotojen osuudet vaihtelevat muutamasta prosentista 0,1 prosenttiin.

Kohdejoukon yritysten keskimääräinen työeläkevakuutusmaksuvelka on 11 015 euroa. Elinkeinonharjoittajilla keskimääräinen velka on pienin 2 924 euroa ja osakeyhtiöillä suurin 14 221 euroa.

Vertailujoukossa suurin ryhmä on osakeyhtiöt noin 63 prosentin osuudella kaikista yrityksistä. Toiseksi suurin ryhmä lukumäärältään on elinkeinonharjoittajat noin 16 prosentilla. Seuraavina tulevat yhdistykset 10 prosentin ja henkilöyhtiöt noin 8 prosentin osuudella. Vakuutusmaksujen euromäärällä mitattuna osakeyhtiöt ovat noin 87 prosentin osuudella omassa

¹² Kts. liite 1

luokassaan ja muiden yhtiömuotojen suhteelliset osuudet vakuutusmaksuista vaihtelevat, suurimpana yhdistykset 7 prosentin osuudella.

3.2 TOIMIVUUS

Taulukossa 5 on kuvattu kohdejoukon yritysten toimivuutta joulukuussa 2014, jolloin yrityksillä on ollut työeläkevakuutus sopimus voimassa. Toimivuutta on selvitetty Verohallinnon rekisteritietojen avulla. Toimiviksi on luokiteltu joukon yritykset, jotka ovat vähintään yhdessä Verohallinnon toimivuutta ilmaisevassa rekisterissä - ennakkoperintä-, alv-, työnantajarekisterissä tai merkittynä satunnaisesti työnantajaksi. Mikäli yrityksellä ei ole ollut voimassaolevaa rekisteröintiä jossakin edellä mainituista rekistereistä, yritys on luokiteltu toimimattomaksi. Toimimattomat yritykset on edelleen jaettu lakanneisiin, toimintansa lopettaneisiin ja niihin, joilta ei löydy toiminnan aloitustietoa.

Taulukko 5. Vakuutusmaksuvelalliset, toimivuus Verohallinnon rekistereissä joulukuussa 2014 (Lähde: Verohallinto 10/2015)

	Velalliset yritykset		Vakuutusmaksuvelka	
	Lukumäärä	Suht. osuus	Euroa	Suht. osuus
KAIKKI	17 300	100 %	190 554 074	100 %
Rekistereissä toimimaton	846	4,9 %	8 487 792	4,5 %
Lakannut	265	1,5 %	1 601 252	0,8 %
Rekistereissä toimimaton (ei toimintatietoa)	12	0,1 %	18 388	0,0 %
Rekistereissä toimimaton (lopettanut)	569	3,3 %	6 868 153	3,6 %
Rekistereissä toimiva	16 454	95,1 %	182 066 282	95,5 %

Rekistereissä toimimaton:

- Lakannut: tarkasteluhetkellä on elinkeinotoiminnan loppupäivä tai totaalisen toiminnan loppupäivä (kun kaupparekisterissäkin lakannut) tai kaupparekisterinlakkaamispäivä (ei koske elinkeinonharjoittajia)
- Rekistereissä toimimaton: ei ole tarkasteluhetkellä lakannut eikä toimiva
 - (lopettanut) = on rekisterien mukaan toiminut aiemmin
 - (ei toimintatietoa) = ei ole rekisterien mukaan ollut koskaan toimiva

Rekistereissä toimiva: ei ole lakannut ja on tarkasteluhetkellä ainakin yhdessä seuraavista rekistereistä: ennakkoperintärekisteri, alv rekisterit (liiketoiminta, kiinteistöluovutus, alkutuottaja), työnantaja tai satunnainen työnantaja

Vakuutusmaksuvelallisista 95 prosenttia, yhteensä 16 454 yritystä on Verohallinnon rekisteritietojen perusteella toimivia yrityksiä. Vastaavasti kohdejoukon yrityksistä viisi prosenttia on rekisteritietojen perusteella toimimattomia. Toimimattomia yrityksiä on yhteensä 846 ja näiden yritysten yhteen laskettu työeläkevakuutusmaksuvelka on 4,5 prosenttia koko velan määrästä ollen noin 8,5 miljoonaa euroa. Toimimattomista yrityksistä 265 on lakanneita, joilla rekisterissä on tieto toiminnan lopettamisesta. Suurin osa toimimattomista yrityksistä, yhteensä 569 yritystä on rekisteritietojen perusteella lopettaneita, joilla aiemmin on ollut rekisterien mukaan toimintaa. Näillä yrityksillä ei kuitenkaan ole kaupparekisterissä tai Verohallinnon rekisterissä merkittyä lakanneiksi.

Rekisteröityminen työnantajarekisteriin tai satunnaisesti työnantajaksi kertoo yrityksen asemasta palkanmaksajana. Yritys on säännöllisesti palkkaa maksava työnantaja, joka merkitään työnantajarekisteriin, jos se maksaa palkkaa kahdelle tai useammalle palkansaajalle taikka jos se maksaa palkkaa samanaikaisesti vähintään kuudelle palkansaajalle, vaikka heidän työsuhteensa ovat tilapäisiä tai tarkoitettu lyhytaikaisiksi. Satunnaisesti palkkoja maksavaa työnantajaa ei pääsääntöisesti merkitä työnantajarekisteriin. Työnantaja on sa-

tunnaisesti palkkoja maksava, jos sillä on palveluksessaan yksi vakituinen työntekijä tai 1 – 5 työntekijää, joiden työsuhde ei kestä koko kalenterivuotta.

Seuraavassa taulukossa kuvataan kohdejoukon toimivien yritysten rekisteröitymistä Verohallinnon työnantajarekisteriin tai satunnaisesti työnantajaksi. Toimimattomat yritykset on jätetty tarkastelun ulkopuolelle, koska yrityksen määrittäminen toimivaksi edellyttää kuumista johonkin Verohallinnon toimivuutta ilmaisevaan rekisteriin ja näin ollen toimimattomat yritykset eivät olleet tietojen poimintahetkellä palkanmaksua ilmaisevissa rekistereissä.

Taulukko 6. Vakuutusmaksuvelalliset, työnantajarekisteröinnit joulukuussa 2014
(Lähde: Verohallinto 10/2015)

	Velallisten lkm	Osuus toimivista
Rekistereissä toimiva	16 454	100 %
Säännöllinen tai satunnainen työnantaja	15 771	95,85 %
Työnantajarekisterissä	13 662	83,03 %
Satunnainen työnantaja (12/2014->)	2 109	12,82 %
Ei ole työnantajarekisterissä	683	4,15 %

Toimivista yrityksistä lähes 96 prosenttia on työnantajarekisterissä tai satunnainen työnantaja joulukuussa 2014. Vastaavasti kohdejoukon toimivista yrityksistä noin 4 prosenttia ei ole rekisteröityneenä työnantajan asemaa ilmaisevaan rekisteriin.

Yritystoiminta on pääsääntöisesti arvonlisäverollista toimintaa. Seuraava taulukko kertoo kohdejoukon toimivien yritysten rekisteröitymisestä arvonlisäverovelvollisten rekisteriin.

Taulukko 7. Vakuutusmaksuvelalliset, alv-rekisteröinnit joulukuussa 2014 (Lähde: Verohallinto 10/2015)

	Velallisten lkm	Osuus toimivista
Rekistereissä toimiva	16 454	100 %
Alv rekisterissä	15 553	94,5 %
Alv rekisteri (liiketoiminta)	15 469	94,0 %
Alv rekisteri (kiinteistöt)	1 096	6,7 %
Alv rekisteri (alkutuottajat)	317	1,9 %

Toimivista yrityksistä noin 95 prosenttia on rekisteröityneenä arvonlisäverovelvollisten rekisteriin. Lähes sama osuus yrityksistä on merkittynä liiketoiminnasta arvonlisäverovelvollisten rekisterissä.

Kun työn suorittaja on merkitty ennakkoperintärekisteriin, suorituksen maksajan ei tarvitse toimittaa ennakonpidätystä maksamastaan työkorvauksesta tai käyttökorvauksesta. Ennakkoperintärekisteriin kuulumisen ei kuitenkaan ole pakollista. Ennakkoperintärekisteriin merkitsemisen tarkoitus on osoittaa, ettei suorituksen maksajan tarvitse tehdä maksusta ennakonpidätystä vaan rekisteriin merkitty toimija huolehtii ennakkoverojen maksamisesta itse. Rekisteriin ei merkitä toimijaa, jolla on todettu sellaisia verotuksessa olennaisia laiminlyöntejä, joiden jatkumista voidaan pitää ilmeisenä.

Seuraavan taulukon alkuun on koottu tiedot kohdejoukon ennakkoperintärekisteröinnistä. Taulukon alaosasta näkyy syy, jonka perusteella rekisteristä poistaminen on tapahtunut.

Taulukko 8. Vakuutusmaksuvelalliset, ennakkoperintärekisterissä joulukuussa 2014 sekä rekisteristä poiston tai rekisteröimättä jättämisen syyt (Lähde: Verohallinto 10/2015)

	Velalliset yritykset		Vakuutusmaksuvelka	
	Lukumäärä	Suht. osuus	Euroa	Suht. osuus
Rekistereissä toimiva	16 454	100 %	182 066 282	100 %
Ennakkoperintärekisterissä	15 254	92,7 %	171 403 389	94,1 %
On poistettu* ennakkoperintärekisteristä tai ei ole päässyt ennakkoperintärekisteriin	3 098	100 %	23 891 535	100 %
01 Ei tulonhankkimistoimintaa	53	1,7 %	191 217	0,8 %
02 Toiminta lopetettu	421	13,6 %	2 176 987	9,1 %
03 Jäämäeriä	828	26,7 %	9 865 191	41,3 %
04 Alv-maksut laiminlyöty	133	4,3 %	1 163 905	4,9 %
05 Ta-maksut laiminlyöty	7	0,2 %	48 486	0,2 %
06 Ennakkoverot/lopullinen vero laiminlyöty	6	0,2 %	40 319	0,2 %
07 Muiden verojen maksut laiminlyöty	28	0,9 %	275 123	1,2 %
08 Vuosi-ilmoitus laiminlyöty	45	1,5 %	244 393	1,0 %
09 Veroilmoitus laiminlyöty	580	18,7 %	4 376 748	18,3 %
10 Muut ilmoitusvelvollisuudet laiminlyöty	194	6,3 %	1 179 839	4,9 %
11 Kirjanpito/muistiinpanovelvollisuus laiminlyöty	24	0,8 %	257 523	1,1 %
12 Rekisteröidyn aiemmat laiminlyönnit	75	2,4 %	582 334	2,4 %
13 Yhteisöä johtavan aiemmat laiminlyönnit	145	4,7 %	1 292 086	5,4 %
14 Konkurssi	377	12,2 %	8 903 133	37,3 %
17 Rikosilmoitus tehty	1	0,0 %	1 070	0,0 %
18 Muu olennainen laiminlyönti	106	3,4 %	893 023	3,7 %
19 Oma ilmoitus	36	1,2 %	201 357	0,8 %
22 Sulautuminen	25	0,8 %	429 155	1,8 %
90 Jäämäkarsinta	9	0,3 %	35 783	0,1 %
91 Konkurssi	1	0,0 %	2 460	0,0 %
93 Purettava yhtymä	1	0,0 %	592	0,0 %
97 Lepäävä yhtiö	1	0,0 %	3 310	0,0 %
99 Muu syy	2	0,1 %	12 034	0,1 %

* sisältää myös vuonna 2015 poistetut

Kohdejoukon toimivista yrityksistä 93 prosenttia on ennakkoperintärekisterissä joulukuussa 2014. Ennakkoperintärekisteristä poiston tai rekisteröimättä jättämisen syykoodi löytyy Verohallinnon rekisteristä 3 098 velalliselta, yhteensä noin 18 prosentilta kohdejoukosta. Näistä yrityksistä 162 ei ole päässyt lainkaan rekisteriin. Yleisin syy rekisteristä poistamiseen on maksamatta olevat verovelat. Rekisteristä poistamisen syynä tämä on noin 27 prosentilla kaikista rekisteristä poistetuista kohdejoukon yrityksistä. Toiseksi yleisin syy poistamiseen on veroilmoituksen laiminlyönti, joka esiintyy noin 19 prosentilla rekisteristä poistetuista yrityksistä. Ennakkoperintärekisteriin kuulumattomien yritysten vakuutusmaksuvelan summa on yhteensä noin 24 miljoonaa euroa. Tästä velasta noin 41 prosenttia on yrityksillä, joiden ennakkoperintärekisteristä poistamisen syy on jäämäärät eli verovelka.

3.3 TOIMIALA

Seuraavassa taulukossa kuvataan työeläkevakuutusmaksuvelallisten yritysten ja näiden velkojen jakaantumista eri toimialoille. Taulukon oikeassa reunassa näkyy vertailujoukon tiedot.

Taulukko 9. Vakuutusmaksuvelalliset ja vertailujoukko toimialoittain (Lähde: Verohallinto 10/2015)

Toimiala	KOHDEJOUKKO					VERTAILUJOUKKO			
	Velalliset yritykset		Vakuutusmaksuvelka			Yritykset		Vakuutusmaksut	
	Lukumäärä	Suht. osuus	Miljoonaa euroa	Suht. osuus	Keskiarvo, euroa	Lukumäärä	Suht. osuus	Miljoonaa euroa	Suht. osuus
00 Tuntematon	22	0,1 %	0	0,1 %	4 967	222	0,2 %	4	0,0 %
01-03 Maatalous	417	2,4 %	2	1,4 %	6 555	3 877	3,6 %	104	1,0 %
05-09 Kaivostoiminta	55	0,3 %	0	0,3 %	11 789	446	0,4 %	44	0,4 %
10-33 Teollisuus	1 743	10,1 %	41	21,9 %	23 984	8 869	8,3 %	2 231	22,2 %
35 Energia	8	0,0 %	0	0,0 %	5 045	332	0,3 %	103	1,0 %
36-39 Ympäristö	51	0,3 %	0	0,3 %	12 680	639	0,6 %	85	0,9 %
41-43 Rakentaminen	3 137	18,1 %	28	15,1 %	9 147	16 562	15,4 %	918	9,1 %
45-47 Kauppa	3 019	17,5 %	21	11,4 %	7 219	17 281	16,1 %	1 750	17,4 %
49-53 Kuljetus	1 761	10,2 %	14	7,6 %	8 209	11 211	10,4 %	764	7,6 %
55-56 Maj. ja Ravintola	1 576	9,1 %	10	5,4 %	6 504	5 566	5,2 %	231	2,3 %
58-63 Informaatio	621	3,6 %	12	6,6 %	20 210	3 912	3,6 %	811	8,1 %
64-66 Rahoitus	92	0,5 %	1	0,6 %	13 259	1 379	1,3 %	453	4,5 %
68 Kiinteistö	280	1,6 %	2	1,3 %	8 736	2 819	2,6 %	107	1,1 %
69-75 Ammat. ja Tiede	1 486	8,6 %	15	8,0 %	10 282	10 911	10,2 %	840	8,4 %
77-82 Hallinto ja Tuki	1 122	6,5 %	18	9,9 %	16 834	5 361	5,0 %	503	5,0 %
84 Julkinen	13	0,1 %	0	0,0 %	5 579	333	0,3 %	48	0,5 %
85 Koulutus	180	1,0 %	1	0,7 %	7 024	1 372	1,3 %	153	1,5 %
86-88 Terveys ja Sos.	571	3,3 %	11	6,0 %	20 005	4 905	4,6 %	557	5,5 %
90-93 Taide ja Viihde	490	2,8 %	3	1,7 %	6 767	3 755	3,5 %	111	1,1 %
94-96 Muut palvelut	652	3,8 %	2	1,5 %	4 449	7 486	7,0 %	234	2,3 %
97-99 Muut	4	0,0 %	0	0,0 %	4 171	57	0,1 %	2	0,0 %
KAIKKI	17 300	100 %	190	100 %	11 015	107 295	100 %	10 064	100 %

Organisaatioiden lukumäärät ja vakuutusmaksuvelat toimialaluokittain
 Luokiteltava tieto: toimialakoodi, poimintahetken tieto
 Luokittelu perustuu Tilastokeskuksen ylläpitämään TOL 2008 toimialaluokitukseen.¹³

Kohdejoukon velallisista noin 18 prosenttia on rakentamisen toimialan yrityksistä. Seuraavina velallisten lukumäärällä mitattuna tulevat kaupan toimiala 17,5 prosentin sekä kuljetus ja teollisuuden toimiala 10 prosentin osuudella. Vakuutusmaksuvelasta suurin osa on teollisuuden toimialan yrityksillä, noin 22 prosenttia yhteensä 41 miljoonaa euroa koko kohdejoukon työeläkevakuutusmaksuvelan määrästä. Tämän toimialan yritysten keskimääräinen vakuutusmaksuvelka per yritys 23 984 euroa, mikä on huomattavasti keskimääräistä 11

¹³ Kts. liite 1

015 euron vakuutusmaksuvelkaa suurempi. Myös informaatio sekä terveystoimialoilla yrityskohtaisen vakuutusmaksuvelan keskiarvo on yli 20 000 euroa. Rakentamisen toimiala on toisena velan yhteismäärällä mitattuna. Toimialan osuus velasta on 15 prosenttia, noin 28 miljoonaa euroa. Rakentamisen toimialan yritysten keskimääräinen yrityskohtainen työeläkevakuutusmaksuvelka 9 147 euroa jää kuitenkin kaikkien toimialojen yrityskohtaista keskiarvoa hieman pienemmäksi.

Vertailujoukosta nähdään, että lukumäärältään eniten vakuutusmaksuasiakkaita on työvoimavaltaisilla rakentamisen ja kaupan toimialoilla. Euromääräisesti eniten vakuutusmaksuja maksaa teollisuuden- ja kaupantoimiala. Aineiston perusteella suhteellisesti eniten vakuutusmaksuvelallisia on majoitus- ja ravitsemistoimialalla. Toimialan 7 142 työeläkeyhtiöiden sopimusasiakkaana olevasta yrityksestä 1 576 on työeläkevakuutusmaksuvelkaa, osuus on noin 22 prosenttia toimialan työeläkevakuutusasiakkaista.

3.4 ALUEJAKAUMA

Seuraavassa taulukossa tarkastellaan vakuutusmaksuvelallisten ja vertailujoukon yritysten alueellista jakautumista suuralueilla ja maakunnittain. Määräävä tekijä yrityksen sijoittumisessa alueelle on yrityksen kotipaikka tietojen poiminnan hetkellä. Maakunnat on ryhmitelty Tilastokeskuksen käyttämää suuraluejakoa mukaillen. Tarkastelussa Uusimaa on erotettu muusta Etelä-Suomesta omaksi suuralueeksi, koska yritystoiminta on keskittynyt Uudellemaalle ja yritystoiminnan volyymi on selvästi muita maakuntia suurempi. Lisäksi yritykset, joiden kotipaikka on ulkomailla, on omana ryhmänä.

Taulukko 10. Vakuutusmaksuvelalliset ja vertailujoukko maakunnittain (Lähde: Verohallinto 10/2015)

Suuralue / Maakunta	KOHDEJOUKKO					VERTAILUJOUKKO			
	Velalliset yritykset		Vakuutusmaksuvelka			Yritykset		Vakuutusmaksut	
	Lukumäärä	Suht. osuus	Miljoonaa euroa	Suht. osuus	Keskiarvo, euroa	Lukumäärä	Suht. osuus	Miljoonaa euroa	Suht. osuus
1 Uusimaa	5 447	31,5 %	80	42,5 %	14 869	34 552	32,2 %	5 863	58,3 %
2 Muu Etelä-Suomi	3 459	20,0 %	31	16,3 %	8 990	21 137	19,7 %	1 245	12,4 %
Etelä-Karjala	388	2,2 %	3	1,8 %	8 681	2 279	2,1 %	102	1,0 %
Kanta-Häme	519	3,0 %	4	2,6 %	9 377	2 948	2,7 %	199	2,0 %
Kymenlaakso	534	3,1 %	4	2,4 %	8 704	2 821	2,6 %	165	1,6 %
Päijät-Häme	592	3,4 %	4	2,2 %	7 133	3 618	3,4 %	230	2,3 %
Varsinais-Suomi	1 426	8,2 %	13	7,3 %	9 811	9 471	8,8 %	548	5,4 %
3 Länsi-Suomi	4 367	25,2 %	39	20,6 %	8 996	26 532	24,7 %	1 593	15,8 %
Etelä-Pohjanmaa	631	3,6 %	5	2,7 %	8 083	4 467	4,2 %	179	1,8 %
Keski-Suomi	886	5,1 %	7	4,0 %	8 670	4 858	4,5 %	243	2,4 %
Pirkanmaa	1 585	9,2 %	13	7,1 %	8 551	8 913	8,3 %	631	6,3 %
Pohjanmaa	537	3,1 %	5	2,7 %	9 625	3 924	3,7 %	270	2,7 %
Satakunta	728	4,2 %	7	4,1 %	10 689	4 370	4,1 %	268	2,7 %
4 Itä-Suomi	1 841	10,6 %	19	10,3 %	10 631	11 823	11,0 %	591	5,9 %
Etelä-Savo	485	2,8 %	3	1,6 %	6 353	3 049	2,8 %	132	1,3 %
Kainuu	226	1,3 %	1	0,8 %	6 898	1 437	1,3 %	56	0,6 %
Pohjois-Karjala	425	2,5 %	3	2,0 %	8 820	3 053	2,8 %	166	1,7 %
Pohjois-Savo	705	4,1 %	11	5,9 %	15 862	4 284	4,0 %	235	2,3 %
5 Pohjois-Suomi	2 015	11,6 %	17	9,3 %	8 766	11 954	11,1 %	632	6,3 %
Keski-Pohjanmaa	251	1,5 %	1	1,0 %	7 802	1 462	1,4 %	90	0,9 %
Lappi	607	3,5 %	4	2,2 %	7 020	3 696	3,4 %	171	1,7 %
Pohjois-Pohjanmaa	1 157	6,7 %	11	6,0 %	9 892	6 796	6,3 %	369	3,7 %
6 Ahvenanmaa	8	0,0 %	0,05	0,0 %	6 599	88	0,1 %	5	0,1 %
7 Ulkomaat	163	0,9 %	1	1,0 %	11 604	1 209	1,1 %	132	1,3 %
KAIKKI	17 300	100 %	190	100 %	11 015	107 295	100 %	10 064	100 %

Organisaatioiden lukumäärät ja vakuutusmaksuvelat suuralueittain ja maakunnittain Luokiteltava tieto: Asuinkuntanumero, poimintahetken tieto
Maakunnat on järjestetty suuralueittain¹⁴.

Kohdejoukon työeläkevakuutusmaksuvelallisista yrityksistä lähes joka kolmannella on kotipaikka Uudellamaalla. Vakuutusmaksuvelasta noin 43 prosenttia, yhteensä noin 80 miljoonaa euroa on Uttamaata kotipaikkana pitävien yritysten työeläkevakuutusmaksuvelkaa. Lisäksi yrityskohtainen keskimääräinen vakuutusmaksuvelka 14 869 euroa, on muuta maata hieman korkeampi.

Suuralueista toisena yritysten lukumäärän ja työeläkevakuutusmaksuvelan perusteella on Länsi-Suomi. Velallisista noin 25 prosenttia ja veloista noin 21 prosenttia yhteensä noin 39 miljoonaa euroa on kotipaikan perusteella Länsi-Suomen yritysten vakuutusmaksuvelkaa. Muu Etelä-Suomi on kolmantena sekä velallisten että velan määrällä mitattuna. Seuraavina tulevat Itä- ja Pohjois-Suomi, niiden ollessa samaa kokoluokkaa velallisten ja velan määrän suhteen.

¹⁴ Kts. liite 1

Vertailujoukosta havaitaan, että Uudenmaan osuus vakuutusmaksuista on lähes 60 prosenttia. Seuraavina suuralueista tulevat Länsi-Suomi noin 16 prosentin osuudella ja muu Etelä-Suomi noin 12 prosentin osuudella maksuista. Itä- ja Pohjois-Suomi jäävät vakuutusmaksujen määrässä noin kuuden prosentin tuntumaan.

3.5 TOIMINTA-AIKA

Seuraavassa taulukossa tarkastellaan yritysten ja työeläkevakuutusmaksuvelan jakautumista yrityksen toiminta-ajan mukaan. Yritykset on jaettu toimiviin ja toimimattomiin yrityksiin edellä taulukossa 5 esitetyn mukaisesti.

Taulukko 11. Vakuutusmaksuvelalliset ja velat toiminta-ajan mukaan (Lähde: Verohallinto 10/2015)

Toiminta- aika vuotta	TOIMIVAT					TOIMIMATTOMAT			
	Velalliset yrityk- set		Vakuutusmaksuvelka			Velalliset yrityk- set		Vakuutusmak- suvelka	
	Luku- määrä	Suht. osuus	Mil- joonaa euroa	Suht. osuus	Kes- kiarvo, euroa	Luku- määrä	Suht. osuus	Miljoo- naa euroa	Suht. osuus
Ei tietoa						10	1 %	0,02	0,3 %
Alle 3	1 788	10,9 %	10	5,7 %	5 763	320	38 %	2,49	29,3 %
3-4	2 032	12,3 %	16	9,1 %	8 195	160	19 %	1,32	15,6 %
5-9	3 995	24,3 %	38	21,2 %	9 672	170	20 %	1,73	20,4 %
10-19	4 396	26,7 %	56	30,9 %	12 777	129	15 %	1,97	23,3 %
Yli 20	4 243	25,8 %	60	33,1 %	14 212	57	7 %	0,95	11,2 %
KAIKKI	16 454	100 %	182	100 %	11 065	846	100 %	8,49	100 %

Toiminta-ajan mukaan luokiteltujen organisaatioiden lukumäärät ja vakuutusmaksuvelat

Toiminta-aika = (1) toimivilla tarkasteluhetken ja pienimmän aloituspäivän erotus ja (2) toimimattomilla suurimman lopetuspäivän ja pienimmän aloituspäivän erotus. Toiminnan aloitus ja lopetuspäivät perustuvat toimivuutta ilmaisevien rekisterien tietoihin (ennakkoperintärekisteri, alv rekisteri (liiketoiminta, kiinteistön käyttöoikeuden luovutus, alkutuotanto), työnantaja tai satunnainen työnantaja).

Toimivuus = joulukuun 2014 tilanne

Toimivien yritysten joukossa vakuutusmaksuvelallisten yritysten suhteellinen osuus kasvaa yrityksen toiminta-ajan myötä. Myös velan määrä kasvaa toiminta-ajan mukana. Velallisten lukumäärän kasvu taittuu, kun yrityksen toiminta on jatkunut yli 20 vuotta, toisin kuin velan suhteellinen osuus, joka näyttää edelleen kasvavan. Myös keskimääräinen yrityskohtainen työeläkevelka näyttää kasvavan yrityksen toiminta-ajan myötä, vähemmän aikaa toimineilla yrityksillä keskimääräinen velka on pienempi kuin pidempään toimineilla yrityksillä.

Toimimattomien yritysten joukossa sitä vastoin työeläkevakuutusmaksuvelkaa on eniten lyhyen aikaa, alle kolme vuotta toimineilla yrityksillä. Alle kolme vuotta toimineiden ja jo toiminnan lopettaneiden yritysten osuus velallisista on 38 prosenttia ja koko joukon vakuutusmaksuvelan summasta hieman alle kolmasosa.

Taulukko 12. Vertailujoukko toiminta-ajan mukaan (Lähde: Verohallinto 10/2015)

Toiminta-aika vuotta	TOIMIVAT				TOIMIMATTOMAT	
	Yritykset		Vakuutusmaksut		Yritykset lukumäärä	Vakuutus- maksut mil- joonaa euroa
	Luku- määrä	Suht. osuus	Miljoonaa euroa	Suht. osuus		
Ei tietoa					48	2
Alle 3	9 998	9,6 %	358	3,6 %	1 181	7
3-4	9 329	9,0 %	476	4,8 %	332	7
5-9	20 717	19,9 %	1 492	15,0 %	521	10
10-19	27 804	26,7 %	3 035	30,4 %	704	26
Yli 20	36 252	34,8 %	4 615	46,3 %	409	29
KAIKKI	104 100	100 %	9 979	100 %	3 195	84

Toiminta-ajan mukaan luokiteltujen organisaatioiden lukumäärät ja vakuutusmaksut

Toiminta-aika = (1) toimivilla tarkasteluhetken ja pienimmän aloituspäivän erotus ja (2) toimimattomilla suurimman lopetuspäivän ja pienimmän aloituspäivän erotus. Toiminnan aloitus ja lopetuspäivät perustuvat toimivuutta ilmaisevien rekisterien tietoihin (ennakkoperintärekisteri, alv rekisteri (liiketoiminta, kiinteistön käyttöoikeuden luovutus, alkutuotanto), työnantaja tai satunnainen työnantaja).

Toimivuus = joulukuun 2014 tilanne

Samoin kuin kohdejoukossa, vertailujoukossa yritysten lukumäärä ja myös vakuutusmaksujen summa kasvaa toiminta-ajan keston myötä. Suurin ryhmä on yli 20 vuotta toimineet yritykset. Niin ikään vertailujoukossa toimimattomia yrityksiä on eniten alle 3 vuotta toimineiden yritysten ryhmässä. Toimimattomien yritysten vakuutusmaksujen määrä kasvaa yrityksen iän myötä samoin kuin vertailujoukon toimivilla yrityksillä.

4 TOIMINNAN LAAJUUS

4.1 LIIKEVAIHTO JA ALV-MYYNTI

Yrityksen liikevaihto kuvaa yrityksen kokoa ja toiminnan laajuutta. Seuraavassa taulukossa sekä vakuutusmaksuvelalliset yritykset että vertailujoukon yritykset on luokiteltu vuoden 2014 tilinpäätöstietojen mukaan liikevaihtoluokkiin.

Taulukko 13. Liikevaihto 2014 (Lähde: Verohallinto 10/2015)

Liikevaihto 2014	KOHDEJOUKKO			VERTAILUJOUKKO		
	Yritykset		Liikevaihto	Yritykset		Liikevaihto
	Lukumäärä	Suht. osuus	Miljoonaa euroa	Lukumää- rä	Suht. osuus	Miljoonaa euroa
Ei tietoa	2 386	13,8 %		15 939	14,9 %	
Alle 1t€	20	0,1 %	-0,2	239	0,2 %	-0,08
1-40t€	683	3,9 %	14	5 894	5,5 %	121
40-100t€	1 797	10,4 %	129	12 737	11,9 %	915
100-400t€	6 221	36,0 %	1 373	34 893	32,5 %	7 539
400t-2m€	4 845	28,0 %	4 103	25 684	23,9 %	22 614
2-10m€	1 122	6,5 %	4 301	8 804	8,2 %	36 677
10-40m€	179	1,0 %	3 295	2 227	2,1 %	42 746
Yli 40m€	47	0,3 %	14 511	878	0,8 %	207 448
KAIKKI	17 300	100 %	27 729	107 295	100 %	318 063

Liikevaihto = Varsinaisen toiminnan myyntituotot, joista on vähennetty myönnetty alennukset ja arvonlisävero sekä muut välittömästi myynnin määrään perustuvat verot. Liikevaihtoon sisältyvät erät vaihtelevat toimialakohtaisesti. Liikevaihtoon luetaan kuitenkin aina vaihto-omaisuudesta saadut tuotot. Jos (vero-) vuoden aikana päättyy kaksi tai useampaa tilikautta, liikevaihto on tilikausilta ilmoitettujen liikevaihtojen summa.

Taulukosta havaitaan, että vajaalle 14 prosentille kohdejoukon yrityksistä ei löytynyt liikevaihtotietoa Verohallinnon rekisteristä. Osalla yrityksistä tiedon puuttumisen syynä on toiminnan loppuminen. Vakuutusmaksuvelallisten yritysten yhteen laskettujen liikevaihtojen summa vuonna 2014 oli 27,7 miljardia euroa. Velallisyriksistä 36 prosenttia sijoittuu liikevaihtoluokkaan 100 000 – 400 000 euroa. Toisena yritysten lukumäärällä mitattuna on 28 prosentin osuudella liikevaihtoluokka 400 000 – 2 000 000 euroa. Vastaavasti vertailujoukossa nämä kaksi liikevaihtoluokkaa edustavat myös yli puolta vertailujoukon yrityksistä.

Seuraavassa taulukossa tarkastellaan työeläkevakuutusmaksuvelallisten ja vertailujoukon yritysten arvonlisäverollista myyntiä vuodelta 2014.

Taulukko 14. ALV myynnit yhteensä 2014 (Lähde: Verohallinto 10/2015)

ALV myynnit yhteensä	KOHDEJOUKKO			VERTAILUJOUKKO		
	Yritykset		ALV myynnit yhteensä	Yritykset		ALV myynnit yhteensä
	Lukumäärä	Suht. osuus	Miljoonaa euroa	Lukumäärä	Suht. osuus	Miljoonaa euroa
Ei tietoa	1 229	7,1 %		14 259	13,3 %	0
Alle 1t€	46	0,3 %	-10	384	0,4 %	-3
1-40t€	962	5,6 %	20	7 509	7,0 %	149
40-100t€	2 102	12,2 %	149	13 148	12,3 %	938
100-400t€	6 738	38,9 %	1 469	35 292	32,9 %	7 564
400t-2m€	4 932	28,5 %	4 182	25 130	23,4 %	22 169
2-10m€	1081	6,2 %	4 247	8 563	8,0 %	35 577
10-40m€	164	0,9 %	3 025	2 131	2,0 %	40 548
Yli 40m€	46	0,3 %	14 701	879	0,8 %	216 526
KAIKKI	17 300	100 %	27 785	107 295	100 %	323 471

ALV myynnit yhteensä = ALV verollinen myynti + ALV veroton liikevaihto

ALV veroton liikevaihto = 0-verokannan alainen lv + Tavaramyynti muihin EU-maihin + Palveluiden myynti muihin EU-maihin + Rakentamispalvelun myynnit

Yritysten jakautuminen luokkiin arvonlisäverollisen myynnin määrän perusteella noudattelee liikevaihtoluokkien kanssa kokoluokaltaan samoja suhteellisia osuuksia. Vertailujoukossa arvonlisäverollisesta myynnistä yhteensä laskettu keskimääräinen yritysکوhtainen verollinen myynti on noin 3 miljoonaa euroa. Kohdejoukossa vastaava verollisen myynnin keskiarvo on 1,6 miljoonaa euroa. Verollinen myynti kertoo, että vakuutusmaksuvelalliset yritykset ovat arvonlisäverollisen myynnin volyyymilla mitattuna keskimäärin pienempiä yrityksiä kuin vertailujoukon yritykset.

4.2 PALKAT JA PALKANSAAJAT

Seuraavissa taulukoissa vakuutusmaksuvelalliset yritykset ja vertailujoukko luokitellaan maksettujen palkkojen ja palkansaajien lukumäärän perusteella.

Taulukko 15. Palkat 2014 (Lähde: Verohallinto 10/2015)

Palkat 2014	KOHDEJOUKKO			VERTAILUJOUKKO		
	Yritykset		Palkat	Yritykset		Palkat
	Lukumäärä	Suht. osuus	Miljoonaa euroa	Lukumäärä	Suht. osuus	Miljoonaa euroa
Ei tietoa	2 743	15,9 %		17 865	16,7 %	0
Alle 15t€	1 509	8,7 %	10	14 961	13,9 %	93
15-100t€	6 424	37,1 %	321	36 804	34,3 %	1 790
100-500t€	5 208	30,1 %	1 148	27 326	25,5 %	6 062
500t-2m€	1 183	6,8 %	1 061	7 700	7,2 %	7 239
2-5m€	151	0,9 %	463	1 618	1,5 %	4 899
Yli 5m€	82	0,5 %	2 229	1 021	1,0 %	20 757
KAIKKI	17 300	100 %	5 234	107 295	100 %	40 843

Tuloslaskelman 'Palkat ja palkkiot' -kohta ei sisällä mm. luontaiseduista yhtiölle aiheutuneita todellisia kustannuksia, jotka kirjataan asianomaisiin kulueriin. Myös aktivoituneet palkkamenot eivät ole tässä mukana. Palkkoja on voitu aktivoitua mm. aineettomiin oikeuksiin, pitkävaikutteisiin menoihin sekä käyttömajausrakennuksiin. Summa sisäl-

tää myös rajoitetusti verovelvollisille maksetut palkat ja palkkiot. Jos (vero-) vuoden aikana päättyy kaksi tai useampaa tilikautta, palkat ja palkkiot on tilikausilta ilmoitettujen palkkojen summa.

Kohdejoukon yrityksistä noin 16 prosentille ei ollut saatavilla tuloslaskelman palkkatietoa. Vuonna 2014 vakuutusmaksuvelallisten yritysten tuloslaskelmalla ilmoittamat palkat olivat yhteensä noin 5,2 miljardia euroa. Suurin osa vakuutusmaksuvelallisista on ilmoittanut tuloslaskelmalla palkkoja 15 000 – 100 000 euroa tai 100 000 – 500 000 euroa. Myös vertailujoukossa nämä ryhmät olivat suhteellisesti suurimmat.

Taulukko 16. Palkansaajat 2014, kohdejoukko (Lähde: Verohallinto 10/2015)

Palkansaajat 2014	Yritykset		Palkansaajat		Lähdeveronalaiset palkansaajat	
	Lukumäärä	Suht. osuus	Lukumäärä	Keskiarvo	Yritysten lukumäärä	Palkansaajien lukumäärä
Ei palkansaajia	1 000	5,8 %			3	3
1	1 495	8,6 %	1 495	1	4	20
2-4	4 697	27,2 %	13 779	3	29	80
5-9	4 267	24,7 %	28 248	7	69	217
10-49	5 061	29,3 %	98 445	19	157	380
50-249	698	4,0 %	61 572	88	75	324
Yli 250	82	0,5 %	80 786	985	31	259
KAIKKI	17 300	100 %	284 325	16	368	1 283

Palkansaajien lukumäärä = vuosi-ilmoituksen palkansaajien lukumäärä kalenterivuodelta, ei kerro työntekijöiden lukumäärää tietyllä hetkellä.

Kohdejoukon yrityksistä n. 6 prosentilla ei ole Verohallinnon vuosi-ilmoitustietojen mukaan ollut palkansaajia vuonna 2014. Työeläkevakuutusmaksuvelalliset yritykset olivat maksaneet palkkaa vuonna 2014 yhteensä 284 325 työntekijälle. Palkansaajien lukumäärän perusteella suurin ryhmä vakuutusmaksuvelallisista on 10 – 49 työntekijälle palkkaa maksaneet yritykset. Palkansaajien määrällä mitattuna velallisista suuria 50 työntekijää tai enemmän työllistäneitä oli 4,5 prosenttia. Velallisista 368 yritystä on maksanut vuonna 2014 lähdeveron alaista palkkaa yhteensä 1 283 työntekijälle.

Taulukko 17. Palkansaajat 2014, vertailujoukko (Lähde: Verohallinto 10/2015)

Palkansaajat 2013	Yritykset		Palkansaajat		Lähdeveronalaiset palkansaajat	
	Lukumäärä	Suht. osuus	Lukumäärä	Keskiarvo	Yritysten lukumäärä	Palkansaajien lukumäärä
Ei palkansaajia	3 668	3,4 %			33	129
1	13 699	12,8 %	13 699	1	63	165
2-4	34 187	31,9 %	97 227	3	255	635
5-9	24 443	22,8 %	161 286	7	335	809
10-49	25 458	23,7 %	504 680	20	856	2 766
50-249	4 805	4,5 %	472 655	98	554	2 581
Yli 250	1 035	1,0 %	863 806	835	328	4 263
KAIKKI	107 295	100 %	2 113 353	20	2 424	11 348

Palkansaajien lukumäärä = vuosi-ilmoituksen palkansaajien lukumäärä kalenterivuodelta, ei kerro työntekijöiden lukumäärää tietyllä hetkellä.

Vertailujoukon yritykset ovat maksaneet vuonna 2014 palkkaa noin 2,1 miljoonalle työntekijälle. Vertailujoukon yrityksillä on ollut keskimäärin 20 palkansaajaa vuonna 2014, mikä on keskimäärin neljä työntekijää enemmän kuin kohdejoukon yrityksillä. Vertailujoukossa suurin ryhmä vakuutusmaksuasiakkaista on 2-4 henkilölle palkkaa maksavat yritykset, lähes kolmanneksen osuudella koko joukosta. Yhteensä 2 424 yritystä on maksanut lähdeveron alaista palkkaa yhteensä 11 348 työntekijälle.

5 VELVOITTEIDEN HOITO JA TALOUDEN HÄIRIÖTIEDOT

5.1 VEROVELVOITTEET

ILMOITUSPUUTTEET JA ARVIOVEROTUS

Arvioverotukseen liittyy lähes aina lakisääteisen vero- tai valvontailmoituksen laiminlyöminen tai annetun ilmoituksen epäluotettavuus. Verotus on toimitettava arvioimalla, jos veroilmoitusta ei ole annettu tai sitä ei voida panna oikaistunakaan verotuksen perusteeksi. Verotus on toimitettava arvioimalla myös silloin, kun verovelvollisen ilmoittama tulo muiden samalla alalla ja vastaavasti samanlaatuisissa olosuhteissa toimivien verovelvollisten tuloon verrattuna on ilmeisesti liian vähäinen ja on syytä epäillä, että verovelvollinen salaa tulojaan. Arvioverotukseen liittyy kohonnut harmaan talouden riski.

Seuraavassa taulukossa kuvataan vakuutusmaksuvelallisten yritysten ja vertailujoukon yritysten arvioverotusten lukumääriä ja suhteellista osuutta kohde- ja vertailujoukosta vuosina 2013 ja 2014. Sama yritys voi esiintyä taulukossa useamman eri verolajin kohdalla.

Taulukko 18. Arvioverotus vuosina 2014 ja 2013 (Lähde: Verohallinto 10/2015)

VUOSI		KOHDEJOUKKO		VERTAILUJOUKKO	
		Yritysten lkm	Suht. osuus	Yritysten lkm	Suht. osuus
2014	KAIKKI	17 300	100 %	107 295	100 %
	Arvioverotus (Välitön / ALV / TA)	1 482	8,6 %	1 064	1,0 %
	Arvioverotus välitön *	1 163	6,7 %	805	0,8 %
	Arvioverotus ALV	783	4,5 %	464	0,4 %
	Arvioverotus TA	375	2,2 %	241	0,2 %
2013	KAIKKI	17 300	100 %	107 295	100 %
	Arvioverotus (Välitön / ALV / TA)	760	4,4 %	710	0,7 %
	Arvioverotus välitön	604	3,5 %	541	0,5 %
	Arvioverotus ALV	357	2,1 %	300	0,3 %
	Arvioverotus TA	162	0,9 %	154	0,1 %

* 2014 arvioverotus: verotus kesken

Vakuutusmaksuvelallisista muodostuvaa kohdejoukkoa ja vertailujoukkoa vertailemalla havaitaan, että arvioverotus on ollut suhteessa huomattavasti yleisempää kohdejoukon yrityksissä kuin vertailujoukossa. Vakuutusmaksuvelallisista yrityksistä noin 9 prosenttia on ollut arvioverotuksen kohteena vähintään yhden verolajin osalta vuonna 2014. Vertailujoukon yrityksistä vain 1 prosenttia on arvioverotettu vastaavana vuonna. Tietojen poiminnan hetkellä vuodelta 2014 tuloverotus on kesken, mistä syystä arvioverotusten osuuden voi ennakoita vielä hieman nousevan. Yleisin syy välittömän verotuksen arvioverotukseen on ollut veroilmoituksen laiminlyönti. Vertailemalla arvioverotuksen osuutta vuonna 2013 ja 2014 havaitaan, että kohdejoukossa arvioverotuksen suhteellinen osuus on kasvanut selvästi voimakkaammin kuin vertailujoukossa.

VEROTARKASTUKSET

Verotarkastuksen tavoitteena on turvata verotulojen kertyminen, huolehtia verojärjestelmän uskottavuudesta sekä varmistaa, että verorasitus jakautuu lainmukaisesti eri veronmaksajien välillä. Verotarkastuksilla halutaan myös estää verotukseen liittyvät virheet ja väärinkäytökset mahdollisimman ajantasaisesti.¹⁵

Seuraavissa taulukoissa tarkastellaan selvityksen kohdejoukon vakuutusmaksuvelallisiin yrityksiin ja vertailujoukon yrityksiin kohdistettuja verotarkastuksia aikaväliltä tammikuu 2010 syyskuu 2015.

Taulukko 19. Verotarkastukset 1/2010 – 9/2015 (lähde: Verohallinto 10/2015)

		KOHDEJOUKKO	VERTAILUJOUKKO
Tarkastettuja yrityksiä	Lkm	1 710	8 238
	Osuus kohde-/vertailujoukosta	9,9 %	7,7 %
Tarkastuksia	Lkm	1 954	10 004
	Harmaan talouden tarkastus lkm	374	910
	Harmaan talouden tarkastusten osuus	19,1 %	9,1 %
Tarkastustulos*	Yhteensä €	69 517 803	835 779 458
	Keskiarvo: tarkastustulos / yritys €	35 577	83 545
Tarkastettujen vakuutusmaksuvelka	Yhteensä €	36 857 145	-
	Osuus vakuutusmaksuvelasta	19,3 %	-

* lisättyä veroa (maksettavaa - palautettavaa)

Vakuutusmaksuvelallisista yrityksistä 1 710 on ollut verotarkastuksen kohteena tarkasteluajaksolla, mikä on noin 10 prosenttia kohdejoukon yrityksistä. Taulukosta havaitaan, että verotarkastusten suhteellinen osuus kohdejoukossa on ollut hieman korkeampi kuin vertailujoukossa. Harmaan talouden tarkastusten¹⁶ osuus on sitä vastoin huomattavasti suurempi vakuutusmaksuvelallisten joukossa kuin vertailujoukossa. Vakuutusmaksuvelallisiin yrityksiin kohdistuneista verotarkastuksista noin viidesosa on ollut ns. harmaan talouden tarkastuksia. Harmaan talouden tarkastusten osuus vastaa koko Verohallinnon viime vuosien keskiarvoa.¹⁷ Kun verotarkastuksen tulosta tarkastellaan ehdotettuna veron lisäyksenä, on keskimääräinen lisätyn veron määrä per yritys huomattavasti pienempi vakuutusmaksuvelallisten joukossa kuin vertailujoukon yrityksillä.

Verotarkastuksen kohteena olleiden vakuutusmaksuvelallisten yritysten osuus vakuutusmaksuvelasta on hieman alle 20 prosenttia, yhteensä noin 37 miljoonaa euroa.

Seuraavassa taulukossa esitetään verotarkastuksiin liittyviä tarkastushavaintoja, jotka viittaavat harmaaseen talouteen.

¹⁵ "Mitä verotarkastus on?" Verohallinnon Vero.fi –sivusto.

¹⁶ Harmaan talouden tarkastuksia ovat tarkastuskohdeet, joissa todetaan ennakonpidätystä toimittamatta maksettuja palkkoja, puuttuvaa myyntiä tai vääränsisältöisiä tositteita. Harmaan talouden kohteiksi luokitellaan myös sellaiset tarkastukset, jotka on tehty ennalta ilmoittamatta tai yhteistyössä poliisiviranomaisen kanssa.

¹⁷ Harmaa talous – valvontatilastoja 2014

Taulukko 20. Verotarkastukset 1/2010 – 9/2015, tarkastushavainnot (lähde: Verohallinto 10/2015)

	KOHDEJOUKKO		VERTAILUJOUKKO	
	Lukumäärä/Euroa	Osuus tarkastuksista	Lukumäärä/Euroa	Osuus tarkastuksista
Tarkastuksia lkm	1 954	100 %	10 004	100 %
Kirjanpidon ulkopuolisia työntekijöitä	46	2,4 %	55	0,5 %
Kirjanpidon ulkopuolisten työntekijöiden lkm	651	-	639	-
Kirjanpito epäluotettava	126	6,4 %	227	2,3 %
Kirjanpito puuttuu	32	1,6 %	38	0,4 %
Kuittikauppa	79	4,0 %	150	1,5 %
Kuittikauppa €	35 580 156	-	39 264 645	-
Esitys takavarikoista	6	0,3 %	5	0,0 %
Esitys takavarikoista €	1 237 000	-	2 929 529	-
Tehty rikosilmoitus	55	2,8 %	80	0,8 %
Kirjanpitorikos	39	2,0 %	58	0,6 %
Muu rikos	-	-	1	0,0 %
Törkeä veropetos	45	2,3 %	58	0,6 %
Velallisen epärehellisyys	3	0,2 %	-	-
Veropetos	4	0,2 %	16	0,2 %

Taulukkoon on luetteloitu harmaan talouden ilmentymisen kannalta keskeisiä tarkastushavainnot kappalemäärinä tai euromäärinä sekä osuuksina joukon kaikista verotarkastuksista. Vakuutusmaksuvelallisia yrityksiä koskevissa verotarkastuksissa kirjanpitoa pidettiin epäluotettavana 126 tapauksessa ja 32 tapauksessa kirjanpito puuttui kokonaan. Nämä havainnot liittyvät 9 prosenttiin vakuutusmaksuvelallisista tarkastetuista yrityksistä. Osuus on suhteessa yli kolminkertainen verrattuna vertailujoukossa esiintyneisiin kirjanpidon puutteisiin. Kuittikauppaa havaittiin 79 yrityksessä ja kuittikaupan arvo oli lähes 36 miljoonaa euroa. Yrityksistä 46:ssa havaittiin kirjanpidon ulkopuolisia ns. pimeitä työntekijöitä. Kuudessa tarkastuksessa Verohallinto on hakenut turvaamistoimenpiteenä verotakavarikkoo. Vakuutusmaksuvelallisiin yrityksiin on kohdistunut 55 Verohallinnon tekemää rikosilmoitusta. Yleisimmät poliisille ilmoitetut rikosepäilyt olivat törkeä veropetos ja kirjanpitorikos. Kaikissa edellä luetteloiduissa tarkastushavainnoissa kohdejoukossa havaintojen suhteellinen osuus on vertailujoukkoa korkeampi.

VEROVELKA

Seuraavissa taulukoissa 21 ja 22 kuvataan vakuutusmaksuvelallisten yritysten verovelkaa joulukuulta 2014. Taulukoiden viimeisessä sarakkeessa on vertailutietona kohdejoukon verovelat lokakuulta 2015. Verovelka on maksamatta olevaa verovelan pääomaa, mukana eivät ole Verohallinnon viivästysseuraamukset.

Taulukko 21. Vakuutusmaksuvelalliset, joilla on verovelkaa, luokiteltuna oikeudellisen muodon mukaan (Lähde: Verohallinto 10/2015)

Oikeudellinen muoto	Kohdejoukon lukumäärä	Verovelkaiset yritykset			Verovelka		
		Joulukuu 2014		Tarkasteluhetki, osuus kohdejoukosta	Joulukuu 2014		Tarkasteluhetki, euroa
		Lukumäärä	Osuus kohdejoukosta		Euroa	Suht. osuus	
Elinkeinonharjoittaja	2 911	1 848	63,5 %	78,7 %	31 053 295	10,8 %	36 902 260
Henkilöyhtiö	1 815	794	43,7 %	51,6 %	16 421 725	5,7 %	20 839 334
Osakeyhtiö	11 723	5 912	50,4 %	57,2 %	235 625 995	81,9 %	310 441 827
Muu yhtiö	11	6	54,5 %	63,6 %	415 348	0,1 %	560 961
Yhdistys	639	145	22,7 %	25,7 %	1 819 354	0,6 %	2 404 807
Säätiö	38	6	15,8 %	21,1 %	85 665	0,03 %	119 593
VH rekisteröintiyksikkö	9	5	55,6 %	66,7 %	34 302	0,01 %	79 624
Ulkomainen	154	73	47,4 %	47,4 %	2 170 479	0,8 %	3 491 414
KAIKKI	17 300	8 789	50,8 %	58,9 %	287 626 163	100 %	374 839 820

Verovelka = verovelat yhteensä, mukaan lukien ne erät, joihin liittyy jokin huomautus kuten toimenpidekielto

Kohdejoukon vakuutusmaksuvelallisista yrityksistä 8 789 on verovelkaa joulukuussa 2014. Verovelkaa on noin 51 prosentilla kohdejoukon yrityksistä. Näiden yritysten yhteenlaskettu verovelan pääoman määrä on noin 288 miljoonaa euroa. Vakuutusmaksuvelallisista yrityksistä suhteessa eniten verovelkaisia on elinkeinonharjoittajissa. Kohdejoukon elinkeinonharjoittajista 64 prosentilla on myös verovelkaa. Osakeyhtiöistä verovelkaa on 50 prosentilla ja verovelasta noin neljä viidesosaa on osakeyhtiöiden verovelkaa.

Kohdejoukon verovelat ovat kasvaneet joulukuusta 2014 lokakuuhun 2015 mennessä lähes 90 miljoonaa euroa.

Seuraavassa taulukossa kuvataan vertailujoukon verovelkaa luokiteltuna oikeudellisen muodon mukaan.

Taulukko 22. Vertailujoukon verovelkaiset luokiteltuna oikeudellisen muodon mukaan (Lähde: Verohallinto 10/2015)

Oikeudellinen muoto	Vertailujoukon lukumäärä	Verovelkaiset yritykset			Verovelka		
		Joulukuu 2014		Tarkasteluhetki, osuus kohdejoukosta	Joulukuu 2014		Tarkasteluhetki, euroa
		Lukumäärä	Osuus kohdejoukosta		Euroa	Suht. osuus	
Elinkeinonharjoittaja	16 896	2 640	15,6 %	30,0 %	17 772 207	4,8 %	20 073 907
Henkilöyhtiö	8 908	425	4,8 %	9,1 %	6 057 997	1,6 %	7 408 717
Osakeyhtiö	68 018	5 868	8,6 %	11,4 %	320 679 525	85,8 %	263 689 850
Muu yhtiö	623	25	4,0 %	11,7 %	127 159	0,0 %	350 402
Yhdistys	10 624	238	2,2 %	3,8 %	1 784 536	0,5 %	1 705 944
Säätiö	896	19	2,1 %	3,8 %	380 694	0,1 %	219 767
VH rekisteröintiyksikkö	164	2	1,2 %	0,6 %	3 983	0,0 %	12 109
Ulkomainen	1 166	140	12,0 %	11,0 %	26 963 812	7,2 %	27 869 078
KAIKKI	107 295	9 357	8,7 %	13,3 %	373 769 913	100 %	321 329 774

Verovelka = verovelat yhteensä, mukaan lukien ne erät, joihin liittyy jokin huomautus kuten toimenpidekielto

Vertailujoukossa verovelkaa on 8,7 prosentilla yrityksistä joulukuussa 2014. Vertailujoukossa verovelkaisten yritysten osuus on suhteessa huomattavasti pienempi kuin kohdejoukossa. Verohallinnon rekisterissä olevien kaikkien verovelkaisten yritysten suhteellinen osuus kaikista rekisterissä olevista yrityksistä on 15 prosenttia ja osuus on pysytellyt viime vuonna samalla tasolla.¹⁸ Vertailujoukon verovelan määrä on pienentynyt joulukuusta 2014 lokakuuhun 2015 yhteensä noin 52 miljoonaa euroa.

Taulukko 23. Vakuutusmaksuvelalliset, joilla on verovelkaa, luokiteltuna verovelan määrän mukaan (Lähde: Verohallinto 10/2015)

Verovelan suuruus	Verovelkaiset yritykset			Verovelka			
	Joulukuu 2014		Tarkaste- luhetki, suht. osuus	Joulukuu 2014			Tarkas- teluhet- ki, suht. osuus
	Luku- määrä	Suht. osuus		Euroa	Suht. osuus	Keskiar- vo	
Alle 5t€	2 824	32,1 %	33,2 %	5 299 065	1,8 %	1 876	1,5 %
5-10t€	1 358	15,5 %	13,5 %	9 975 696	3,5 %	7 346	2,7 %
10-20t€	1 608	18,3 %	17,1 %	23 372 315	8,1 %	14 535	6,7 %
20-30t€	850	9,7 %	9,3 %	20 893 873	7,3 %	24 581	6,2 %
30-100t€	1 575	17,9 %	19,3 %	82 941 237	28,8 %	52 661	28,0 %
Yli 100t€	574	6,5 %	7,6 %	145 143 977	50,5 %	252 864	54,9 %
KAIKKI	8 789	100 %	100 %	287 626 163	100 %	32 726	100 %

Taulukossa on luokiteltu kohdejoukon verovelkaiset yritykset luokkiin verovelan määrän perusteella. Yrityksistä noin 32 prosentilla verovelan määrä on suhteellisen pieni, alle 5 000 euroa. Kohdejoukosta 574 yrityksellä on verovelkaa enemmän kuin 100 000 euroa. Tämän luokan osuus kohdejoukon verovelloista on noin puolet ja lokakuussa 2015 osuus on kasvanut noin 55 prosenttiin. Verovelkaa per yritys on keskimäärin 32 700 euroa, kun Verohallinnon rekisterissä joulukuussa 2013 olevien kaikkien yritysten keskimääräinen verovelka oli 26 516 euroa per yritys.¹⁹

Seuraavassa taulukossa tarkastellaan verovelan osuutta yrityksen liikevaihdosta. Tällä perusteella voidaan arvioida yrityksen kykyä suoriutua verovelasta.

¹⁸ Elinkeinotoiminnan verovelat, osaraportti II, selvitys 4/2015, s.6, Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö

¹⁹ Elinkeinotoiminnan verovelat, osaraportti II, selvitys 4/2015, s.13, Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö

Taulukko 24. Vakuutusmaksuvelallisten verovelan osuus vuoden 2014 liikevaihdosta (Lähde: Verohallinto 10/2015)

		TOIMIVAT				TOIMIMATTOMAT			
		Yritykset		Verovelka		Yritykset		Verovelka	
		Luku- määrä	Suht. osuus	Euroa	Suht. osuus	Luku- määrä	Suht. osuus	Euroa	Suht. osuus
Ei verovelkaa		8 395	51,0 %			116	13,7 %		
On vero- rovel- vel- kaa	Ei liikevaihtotietoa	924	5,6 %	34 948 545	15,1 %	512	60,5 %	42 293 647	76,2 %
	Alle 5%	4 377	26,6 %	57 641 003	24,8 %	43	5,1 %	1 047 342	1,9 %
	5-10%	1 302	7,9 %	51 074 596	22,0 %	21	2,5 %	323 891	0,6 %
	Yli 10%	1 456	8,8 %	88 467 177	38,1 %	154	18,2 %	11 829 962	21,3 %
KAIKKI		16 454	100 %	232 131 321	100 %	846	100 %	55 494 842	100 %

Toimivuus ja verovelka 12/2014 tilanne

Kohdejoukon toimivista verovelkaisista yrityksistä 4 377 yrityksellä on verovelkaa alle 5 prosenttia liikevaihdosta. Kohonneen velkariskin yrityksiä, joilla verovelan osuus liikevaihdosta on välillä 5 – 10 prosenttia, on joukossa 1 302 kappaletta. Korkean velkariskin yrityksiä, joilla verovelan osuus liikevaihdosta on yli 10 prosenttia, on 1 456 yritystä kohdejoukon toimivista yrityksistä. Verovelasta korkean velkariskin yritysten osuus on noin 38 prosenttia.

PERINTÄTILANNE

Alla olevaan taulukkoon on koottu verovelkatietojen lisäksi sekä kohdejoukon että vertailujoukon yrityksiin kohdistuneita perimiseen ja maksupuutteisiin liittyviä Verohallinnon rekisteritietoja sekä kohdejoukon Verohallinnon vireillä olevien ulosottoasioiden lukumäärä ja saldo yhteensä.

Taulukko 25. Perintätilanne (Lähde: Verohallinto 10/2015, Ulosotto 11/2015)

		KOHDEJOUKKO	VERTAILUJOUKKO
KAIKKI lkm		17 300	107 295
Vero- hallinto	Verovelkaa lkm	10 193	14 296
	Verovelkaisten osuus	58,9 %	13,3 %
	Maksusuunnitelma lkm	1 898	1 449
	Verovelka €	374 839 820	321 329 774
	Viivästysseuraamukset €	26 514 661	25 260 354
	Verovelka + viivästysseuraamukset €	401 354 481	346 590 128
	Verotilin saldohuomautus lkm	2 581	6 014
	Verotilin saldohuomautus €	-21 724 749	-44 209 933
	Erikoisperintä lkm	2 371	816
Ulosotto	Verohallinnon ulosottoasioita vireillä lkm	3 869	tietoa ei käytettävissä
	Verohallinnon avoimet ulosottoasiat, euroa	98 764 995	tietoa ei käytettävissä

lkm = yritysten lukumäärä

Kohdejoukon kokonaisverovelka viivästysseuraamuksineen on lokakuussa 2015 yhteensä noin 400 miljoonaa euroa. Kohdejoukon yrityksistä 15 prosentilla on verotilillä saldohuomautus negatiivisesta saldosta ja yhteensä noin 21 miljoonaa euroa verotilin negatiivista saldoa. Taulukosta nähdään, että Verohallinnon tekemä maksusuunnitelma verojen maksamisesta on ollut tietojen poiminnan hetkellä voimassa 1 898 (n. 19%) kohdejoukkoon kuuluvan verovelkaisen yrityksen kanssa. Erikoisperintä tarkoittaa Verohallinnon omia erikoisperintätoimia liittyen maksamattomiin veroihin. Kohdejoukon yrityksistä 3 869 on veroja vireillä ulosottoperinnässä yhteensä noin 98 miljoonaa euroa.

5.2 KONKURSSI- JA SANEERAUSVAIHEET

Seuraavaan taulukkoon on koottu kohdejoukon ja vertailujoukon yritykset, joilla on tieto konkurssi ja / tai yrityssaneeraus vaiheesta. Tiedot on poimittu Verohallinnon tietokannasta. Ensimmäinen vaihe kirjautuu Verohallinnon järjestelmään, kun hakemus on jätetty käräjäoikeuteen. Samalla yrityksellä voi olla tieto sekä konkurssista että yrityssaneerauksesta.

Taulukko 26. Konkurssi- ja/tai yrityssaneerausvaiheet (Lähde: Verohallinto 10/2015)

	KOHDEJOUKKO		VERTAILUJOUKKO
	Yritysten lkm	Vakuutusmaksuvelka euroa	Yritysten lkm
Konkurssi- ja/tai yrityssaneerausvaiheita	1 758	40 984 647	1 002
Konkurssivaiheita	1 092	22 501 274	680
Yrityssaneerausvaiheita	1 061	31 035 072	442

Konkurssin ja yrityssaneerauksen viimeisin vaihe, poimintahetken tieto
Konkurssivaiheissa ei ole huomioitu vaiheita: velkojan hakemus hylätty, konkurssi jäänyt sillensä, hakemus peruutettu ja konkurssi rauennut yrityssaneeraukseen.
Yrityssaneerausvaiheissa ei ole huomioitu saneeraushakemus peruutettu -vaihetta.

Kohde- ja vertailujoukon yrityksistä yhteensä 2 760 on tieto konkurssi- tai yrityssaneerausvaiheesta Verohallinnon rekisterissä. Näistä yrityksistä noin 64 prosenttia, yhteensä 1 758 yritystä on kohdejoukon vakuutusmaksuvelallisia. Kohdejoukon 17 300 yrityksestä 10 prosentilla on tieto konkurssista ja/tai yrityssaneerauksesta. Vakuutusmaksuvelkaa joukolla on yhteensä noin 41 miljoonaa euroa. Kohdejoukon yrityksillä on suuruusluokaltaan saman verran merkintöjä yrityssaneeraukseen kuin konkurssiin liittyen. Vertailujoukon yrityksillä konkurssimerkintöjä on lähes kolmannes enemmän kuin yrityssaneerausmerkintöjä.

5.3 ULOSOTTOASIAT

Vakuutusmaksuvelallisille yrityksille pyydettiin ulosotosta ulosottotiedot kahden vuoden aikana ulosotossa vireillä olleista yksittäisistä velka-asioista. Ulosottotiedot antavat hyvän kokonaiskuvan yritysten mahdollisesta muusta velkaantumisesta.

Taulukko 27. Ulosottoasiat, kohdejoukko (lähde: Ulosotto 11/2015)

Ulosottoasioita 2 vuoden ulosottorekisteriotteessa	Yritysten lukumäärä	10 387
	Asioiden lukumäärä	295 343
Vireillä ulosotossa	Yritysten lukumäärä	4 999
	Asioiden lukumäärä	83 185
	Avoimet ulosottoasiat, euroa	185 196 939
Varattomuuseste, yritysten lukumäärä		1 156
Suppean ulosoton este, yritysten lukumäärä		700

Ulosottotiedot on haettu 2 vuoden ulosottorekisteriotteesta

Vakuutusmaksuvelallisista yrityksistä 10 387 on ollut vireillä yhteensä 295 343 velka-asiaa ulosotossa viimeisen kahden vuoden aikana. Osuus on 60 prosenttia kohdejoukon yrityksistä. Tietojen poiminnan hetkellä marraskuussa 2015 yhteensä 4 999 kohdejoukon yrityksellä oli edelleen vireillä ulosotossa 83 185 velka-asiaa. Keskimäärin ulosotossa vireillä olevia velka-asioita oli 17 per yritys. Vireillä olevien asioiden summa on yhteensä noin 185 miljoonaa euroa.

Jos velallisella ei ole ulosmittauskelpoista tuloa tai omaisuutta, ulosottomies toteaa velallisen tavallisessa ulosottomenettelyssä varattomaksi ja palauttaa ulosottoasiat velkojille. Ulosoton vireilläolo päättyy tällöin estetodistukseen. Jos saatavalle ei ole kertynyt täyttä suoritusta, kyseessä on varattomuuseste. Vakuutusmaksuvelallisista yrityksistä 1 156:lla oli ulosottotiedoissa merkintä varattomuusesteestä. Harmaan talouden selvitysyksikkö on selvittänyt ulosotossa varattomaksi todettujen yritysten toimivuutta, taloudellista asemaa ja luotettavuutta sekä tiettyjen lakisääteisten veloitteiden hoitoa. Selvityksessä tehtyjen havaintojen perusteella varattomaksi todettu yritys todetaan esteelliseksi toistamiseen huomattavasti suuremmalla todennäköisyydellä, kuin että yritys jatkaisi työnantajana tai kykenisi kannattavaan liiketoimintaan.²⁰

Varattomuusesteen ohella ulosotto voi päättyä suppean ulosoton esteeseen. Suppea ulosottomenettely on aina velkojan valinta, tavallista ulosottomenettelyä edullisempi ja nopeampi vaihtoehto, koska suppeassa ulosottomenettelyssä ulosottoviranomaisen asian selvittämismahdollisuus ja -oikeus on huomattavasti tavallista ulosottomenettelyä rajoitetumpi. Suppeassa ulosotossa voidaan ulosmitata vain toistuvaistulo tai veroennakon palautus sekä muu valtioneuvoston asetuksella säädettävä omaisuus, jota ei tarvitse muuttaa rahaksi. Vakuutusmaksuvelallisista yrityksistä 700:lla oli ulosottotiedoissa merkintä suppeasta ulosoton esteestä.

Seuraavassa taulukossa kohdejoukon ulosottoasiat on ryhmitelty neljään luokkaan. Ensimmäisessä luokassa on Verohallinnon ja Tullin perimät verot ja maksut. Toisessa luokassa on selvityksen kohteena olevat työeläkevakuutusmaksut. Kolmannessa luokassa on muut työnantajan lakisääteiset maksut kuten työttömyysvakuutusmaksut, tapaturmavakuutusmaksut ja muut kuin luokkaan kaksi kuuluvat lakisääteiset eläkemaksut. Luokassa muut maksut on kaikki muut velka-asiat, jotka eivät kuulu mihinkään kolmesta edellisestä luokasta.

²⁰ HTSY Asiantuntijakirjoitus; Ulosottomenettelyssä varattomaksi todetut yritykset: https://www.vero.fi/download/Ulosottomenettelyssa_varattomiksi_todetut_yritykset/%7BE94121A4-E8F5-4D27-8F52-99EEF88FC7EA%7D/9841

Taulukko 28. Ulosottoasialuokittelu, kohdejoukko (lähde: Ulosotto 11/2015)

Ulosottoasia	Ulosottoasiat		Vireillä ulosotossa			
			Ulosottoasiat		Saldo	
	Lukumäärä	Suht. osuus	Lukumäärä	Suht. osuus	Euroa	Suht. osuus
Verot ja Tullin perimät maksut	196 961	66,7 %	51 248	61,6 %	99 855 716	53,9 %
Työnantajamaksut	93 379	31,6 %	24 038	28,9 %	28 072 790	15,2 %
Muut verot ja Tullin perimät maksut	103 582	35,1 %	27 210	32,7 %	71 782 926	38,8 %
Lakisääteiset TyEL-vakuutusmaksut	30 342	10,3 %	9 242	11,1 %	15 202 877	8,2 %
Muut lakisääteiset eläke- ja työnantajamaksut	29 257	9,9 %	9 748	11,7 %	7 667 904	4,1 %
Muut maksut	38 783	13,1 %	12 947	15,6 %	62 470 442	33,7 %
KAIKKI	295 343	100 %	83 185	100 %	185 196 939	100 %

Kohdejoukon yrityksistä 5 195 on ollut viimeisen kahden vuoden aikana ulosotossa perittävänä TyEL-vakuutusmaksuja. Näistä yrityksistä lähes 95 prosentilla on ollut työeläkevakuutusmaksujen lisäksi myös muuta velkaa ulosottooperinnässä. Taulukosta nähdään, että työeläkevakuutusmaksujen osuus kaikista kahden vuoden aikana vireillä olleista kohdejoukon ulosottoasioista on 10 prosenttia.

Kohdejoukolla on ollut marraskuussa 2015 vireillä ulosotossa työeläkevakuutusmaksuja yhteensä 15 202 877 euroa. Osuus on noin 8 prosenttia koko kohdejoukon työeläkevakuutusmaksuvelasta. Työeläkevakuutusmaksujen osuus vireillä olevista ulosottoasioista on 11 prosenttia ja ulosottovelasta noin 8 prosenttia. Vertailun vuoksi taulukossa on verovelasta eritelty työnantajamaksuina ennakonpidätysten ja työnantajan sosiaaliturvamaksujen osuus. Vireillä olevista ulosottoasioista 29 prosenttia on ennakonpidätyksiä ja työnantajan sosiaaliturvamaksuja. Euromääräisesti näiden velkojen osuus on yhteensä 15 prosenttia kaikista vireillä olevaista kohdejoukon velka-asioista.

6 ELÄKETURVAKESKUKSEN VALVONTATIEDOT

Eläketurvakeskus (ETK) luovutti rekisteristään tätä selvitystä varten eläkevakuuttamisen valvontatietoja. Tietoluovutus sisälsi työnantajien y-tunnuksen / henkilötunnuksen sekä vakuutuksesta puuttuneen palkkasumman. Poiminta sisälsi työnantajat, joiden osalta valvonta on ETK:ssa saatettu päätökseen vuonna 2014. Vakuutuksesta puuttunut summa saatetaan kohdistua useampaan vuoteen, jos/kun työnantajan eläkevakuuttamista on valvonnassa tarkasteltu useamman vuoden ajalta.

Taulukko 29. Eläketurvakeskuksen päättäneet valvontatapaukset vuodelta 2014
(Lähde: ETK 1/2015)

	ETK:n valvomat yritykset		Vakuutuksesta puuttunut palkkasumma	
	Lukumäärä	Osuus	Euroa	Osuus
YHTEENSÄ	1 752	100 %	130 014 236	100 %
On tunnus, ei yritys	137	7,8 %	3 744 851	2,9 %
Käsiteltävä joukko	1 615	92,2 %	126 269 385	97,1 %

ETK:n aineisto sisälsi yhteensä 1 752 yrityksen tunnuksia, joiden yhteen laskettu puuttuva palkkasumma on noin 130 miljoonaa euroa. Aineistossa oli mukana 137 tunnusta, jotka eivät olleet yrityksiä. Nämä tunnuksia rajattiin tarkastelun ulkopuolelle. Aineistosta muodostui 1 615 yrityksen joukko, joilla ETK:n valvonnassa on havaittu olevan noin 126 miljoonaa euroa eläkevakuuttamattomia palkkoja. Seuraavassa taulukossa tätä muodostunutta joukkoa verrataan selvityksen vakuutusmaksuvelallisista muodostettuun kohdejoukkoon ja työeläkeyhtiöiden sopimusasiakkaista muodostettuun vertailujoukkoon.

Taulukko 30. Eläketurvakeskuksen valvontatapaukset luokiteltuna kohdejoukkoon, vertailujoukkoon ja muihin yrityksiin (Lähde: ETK 1/2015, Eläkevakuutusyhtiöt 2/2015, 9/2015)

	ETK:n valvomat yritykset		Vakuutuksesta puuttunut palkkasumma	
	Lukumäärä	Osuus	Euroa	Osuus
Kohdejoukossa	480	29,7 %	46 261 241	36,6 %
Vertailujoukossa	691	42,8 %	45 373 875	35,9 %
Ei kohde- tai vertailujoukossa	444	27,5 %	34 634 269	27,4 %
Käsiteltävä joukko	1 615	100 %	126 269 385	100 %

ETK:n aineisto sisälsi yhteensä 480 yritystä, jotka ovat selvityksen kohdejoukon työeläkevakuutusmaksuvelallisia ja 691 yritystä, jotka kuuluvat selvityksen vertailujoukkoon. Yrityksistä 444 ei kuulu kumpaankaan edellä mainituista joukoista. Tämän joukon tarkempi tarkastelu osoitti, että suurin osa, 287 yritystä on Verohallinnon rekisterissä toiminnan lopettaneita yrityksiä. Yrityksistä 157 oli rekisterin mukaan toimivia yrityksiä, joista 102 oli työnantajan asemaa ilmaisevassa Verohallinnon rekisterissä. ETK:n käsitys on, että osalla näistä yrityksistä vakuutus sopimus on päättynyt jo ennen vuoden 2014 loppua. Toisaalta joukossa voi olla myös ns. tilapäisiä tilittäjiä, joilla ei ole vakuutus sopimusta eläkeyhtiön kanssa.

ETK:n valvonnassa vuonna 2014 havaitusta puuttuvasta palkkasummasta noin 37 prosenttia kuului kohdejoukon yrityksille. Näiden yritysten vakuutuksista puuttunut palkkasumma oli yhteensä noin 46 miljoonaa euroa.

Seuraavassa taulukossa tarkastellaan selvityksen kohdejoukon vakuutusmaksuvelallisia yrityksiä ja vertailujoukon yrityksiä, jotka sisältyivät ETK:n valvonnan kohteena olleeseen joukkoon.

Taulukko 31. Kohdejoukon ja vertailujoukon yritykset suhteessa ETK:n tietoihin
(Lähde: ETK 1/2015, Eläkevakuutusyhtiöt 2/2015, 9/2015)

KOHDEJOUKKO	Yritysten lukumäärä		17 300
	ETK:n tiedostossa	Yritysten lukumäärä	480
		Osuus kohdejoukosta	2,8 %
		Vakuutuksesta puuttunut palkkasumma	46 261 241
		Vakuutusmaksuvelka	9 481 427
		vakuutusmaksu	18 684 906
VERTAILUJOUKKO	Yritysten lukumäärä		107 295
	ETK:n tiedostossa	Yritysten lukumäärä	691
		Osuus vertailujoukosta	0,6 %
		Vakuutuksesta puuttunut palkkasumma	45 373 875
		Vakuutusmaksu	71 776 990

Taulukosta havaitaan, että selvityksen kohdejoukkoon kuuluvia vakuutusmaksuvelallisia yrityksiä on ollut ETK:n valvonta-aineistossa suhteessa enemmän kuin vertailujoukkoon kuuluvia työeläkevakuutusyhtiöiden sopimusasiakkaita.

ETK:n valvonta-aineistoon sisältyneiden kohdejoukon yritysten vakuutusmaksut yhteensä ovat noin 18,6 miljoonaa euroa.²¹ Näillä kohdejoukon yrityksillä on työeläkevakuutusmaksuvelkaa noin 9,5 miljoonaa euroa. ETK:n havaitsema kohdejoukon työeläkevakuuttamisen piiristä puuttuva palkkasumma on yhteensä noin 46 miljoonaa euroa. Valvontahavainnosta laskettu puuttuvan palkkasumman keskiarvo on 96 377 euroa per kohdejoukon yritys, kun vertailujoukossa vastaava keskiarvo on 65 664 euroa per yritys.

Työeläkemaksu on suuruusluokkaa 24 prosenttia palkkasummasta. Mikäli kaikki valvonnassa havaittu kohdejoukon työeläkevakuuttamisen piiristä puuttunut palkkasumma olisi tullut myös työeläkevakuuttaa, niin puuttuvasta 46 miljoonan euron palkkasummasta laiminlyöty työeläkevakuutusmaksu on ollut yhteensä noin 11 miljoonaa euroa.

²¹ Vakuutusmaksut yhteensä on laskettu työeläkeyhtiöiden joulukuulta 2014 toimittamista tiedoista.

Taulukko 32. Eläketurvakeskuksen valvontatapaukset ja toimivuus Verohallinnon rekisterissä (Lähde: ETK 1/2015, Verohallinto 10/2015)

	ETK:n valvomat yritykset		Vakuutuksesta puuttunut palkkasumma	
	Lkm	Suht. osuus	Euroa	Suht. osuus
Kohdejoukossa	480	100 %	46 261 241	100 %
Rekistereissä toimiva	394	82,1 %	38 183 378	82,5 %
Rekistereissä toimimaton	86	17,9 %	8 077 863	17,5 %
Vertailujoukossa	691	100 %	45 373 875	100 %
Rekistereissä toimiva	659	95,4 %	43 698 632	96,3 %
Rekistereissä toimimaton	32	4,6 %	1 675 243	3,7 %
Ei kohde- tai vertailujoukossa	444	100 %	34 634 269	100 %
Rekistereissä toimiva	157	35,4 %	9 343 000	27,0 %
Rekistereissä toimimaton	287	64,6 %	25 291 269	73,0 %
KAIKKI	1 615	100 %	126 269 385	100 %
Rekistereissä toimiva	1 210	74,9 %	91 225 010	72,2 %
Rekistereissä toimimaton	405	25,1 %	35 044 375	27,8 %

Rekistereissä toimimaton:

- Lakannut: tarkasteluhetkellä on elinkeinotoiminnan loppupäivä tai totaalisen toiminnan loppupäivä (kun kaupparekisterissäkin lakannut) tai kaupparekisterinlakkaamispäivä (ei koske elinkeinonharjoittajia)
- Rekistereissä toimimaton: ei ole tarkasteluhetkellä lakannut eikä toimiva
 - (lopettanut) = on rekisterien mukaan toiminut aiemmin
 - (ei toimintatietoa) = ei ole rekisterien mukaan ollut koskaan toimiva tai on lopettanut toimintansa ennen vuotta 2006

Rekistereissä toimiva: ei ole lakannut ja on tarkasteluhetkellä ainakin yhdessä seuraavista rekistereistä: ennakkoperintärekisteri, alv rekisterit (liiketoiminta, kiinteistönluovutus, alkutuottaja), työnantaja tai satunnainen työnantaja

Toimivuus = joulukuun 2014 tilanne

Yrityksen toimivuutta ilmaisevien Verohallinnon rekisterien mukaan joulukuussa 2014 ETK:n kaikista valvontatapauksista noin 75 prosenttia on ollut toimivia yrityksiä ja yrityksistä 25 prosentin toiminta näyttää päättyneen. Edelleen toimivien yritysten osuus valvonnassa havaitusta puuttuvasta palkkasummasta on noin 72 prosenttia ja toimimattomien yritysten osuus noin 28 prosenttia.

Selvityksen kohdejoukon vakuutusmaksuvelallisista yrityksistä 394 on Verohallinnon rekisteritietojen mukaan toimivia yrityksiä ja 86 yrityksen toiminta näyttää päättyneen joulukuuhun 2014 mennessä. Kohdejoukon yrityksistä toimivien yritysten suhteellinen osuus on hieman korkeampi 82 prosenttia, kuin vastaava osuus ETK:n vuoden 2014 kaikista valvontatapauksista. Valvonnassa havaittu puuttuva palkkasumma näyttää kohdejoukossa jakautuvan samassa suhteessa kuin toimivien ja toimimattomien yritysten osuudet.

Taulukko 33. Eläketurvakeskuksen valvontatapaukset luokiteltuna oikeudellisen muodon mukaan (Lähde: ETK 1/2015, Verohallinto 10/2015)

Oikeudellinen muoto	ETK:n valvomat yritykset		Vakuutuksesta puuttunut palkkasumma	
	Lkm	Suht. osuus	Euroa	Suht. osuus
Elinkeinonharjoittaja	162	10,0 %	8 094 406	6,4 %
Henkilöyhtiö	96	5,9 %	6 439 948	5,1 %
Osakeyhtiö	1 311	81,2 %	101 004 655	80,0 %
Muu yhtiö	3	0,2 %	92 632	0,1 %
Yhdistys	12	0,7 %	487 534	0,4 %
Säätiö				
VH rekisteröintiyksikkö				
Ulkomainen	31	1,9 %	10 150 210	8,0 %
KAIKKI	1 615	100 %	126 269 385	100 %

ETK:n valvontatapauksista hieman yli 80 prosenttia on osakeyhtiöitä ja puuttuvasta palkkasummasta 80 prosenttia on osakeyhtiöiden maksamaa palkkaa, jonka osalta eläkevakuuttamista ei ole hoidettu. Ulkomaisten yritysten suhteellinen 2 prosentin osuus valvonnan kohteena olleista yrityksistä on pieni, mutta niiden 8 prosentin osuus vakuutuksesta puuttuneista palkoista, yhteensä 10 miljoonaa euroa, on oikeudellisten muotojen vertailussa toiseksi suurin. Joukosta elinkeinonharjoittajia on noin 10 prosenttia ja henkilöyhtiöitä 6 prosenttia, muiden oikeudellisten muotojen osuudet jäivät alle prosenttiin.

Taulukko 34. ETK:n valvontatapaukset oikeudellisen muodon mukaan sekä verovelkaisten osuus (Lähde: ETK 1/2015, Verohallinto 10/2015)

Oikeudellinen muoto	ETK:n valvomat yritykset lkm	Verovelkaiset yritykset			Verovelka		
		joulukuu 2014		Tarkastelu- hetki, osuus ETK joukos- ta	joulukuu 2014		Tarkaste- luhetki, euroa
		Luku- määrä	Osuus ETK joukosta		Euroa	Suht. osuus	
Elinkeinonharjoittaja	162	106	65,4 %	76,5 %	7 805 953	11,5 %	9 069 247
Henkilöyhtiö	96	48	50,0 %	56,3 %	1 561 590	2,3 %	1 822 080
Osakeyhtiö	1 311	597	45,5 %	49,2 %	57 256 268	84,2 %	61 166 104
Muu yhtiö	3	2	66,7 %	66,7 %	326 399	0,5 %	327 443
Yhdistys	12	6	50,0 %	50,0 %	61 648	0,1 %	130 631
Säätiö		10					
VH rekisteröintiyksikkö							
Ulkomainen	31	10	32,3 %	22,6 %	958 510	1,4 %	1 047 202
KAIKKI	1 615	769	47,6 %	51,9 %	67 970 368	100 %	73 562 707

Niillä yrityksillä, joilla havaittiin puuttuva palkkasumma ETK:n valvonnassa, 48 prosentilla on ollut verovelkaa joulukuussa 2014. Verovelkaisten osuus kasvoi lokakuuhun 2015 mennessä 52 prosenttiin. Valvonnan kohteena olleiden yritysten verovelat ovat joulukuussa 2014 yhteensä noin 68 miljoonaa euroa ja verovelan määrä on kasvanut noin 74 miljoonaan euroon lokakuuhun 2015 mennessä.

Elinkeinonharjoittajista, joilla oli puutteita työeläkevakuuttamisessa, joka kolmannella oli myös verovelkaa. Osakeyhtiöt ovat lukumäärältään ja verovelan osuudella suurin ryhmä. Verovelasta 84 prosenttia on osakeyhtiöiden velkaa. Toisena ovat elinkeinonharjoittajat noin 12 prosentin osuudella verovelasta.

Taulukko 35. ETK:n valvontatapaukset, joilla on konkurssi- ja/tai yrityssaneerausvaiheita (Lähde: ETK 1/2015, Verohallinto 10/2015)

	ETK:n valvomat yritykset	Vakuutuksesta puuttunut palkkasumma
Konkurssi- ja/tai yrityssaneerausvaiheita	300	28 880 578
Konkurssivaiheita	263	25 990 273
Yrityssaneerausvaiheita	105	9 540 051

ETK:n 1 615 valvonnan kohteena olleesta yrityksestä 300 on merkintä rekisterissä konkurssi- ja/tai yrityssaneerausvaiheesta. Merkintä vähintään toisesta edellä mainitusta maksukyvyttömyysmenettelyistä oli 18,5 prosentilla ETK:n vuoden 2014 valvontatapauksista. Näiden yritysten eläkevakuuttamisesta puuttunut palkkasumma on lähes 29 miljoonaa euroa. Samalla yrityksellä voi olla merkintä molemmista maksukyvyttömyysmenettelyistä, mistä johtuen konkurssi ja yrityssaneerausvaiheiden summa taulukossa on suurempi kuin yritysten yhteismäärä 300. Konkurssitietoja yrityksillä oli huomattavasti useammin kuin yrityssaneeraustietoja.

7 ORGANISAATIOHENKILÖIDEN TALOUDELLINEN ASEMA JA KYTKENNÄT

Tässä luvussa tarkastellaan selvityksen kohdejoukon yrityksiin liittyvien organisaatiohenkilöiden luotettavuutta, verovelkaa sekä muita yritysytteiksiä.

Organisaatiohenkilön määritelmä on kirjoitettu harmaan talouden selvitysyksiköstä annettuun lakiin²². Organisaatiohenkilöllä tarkoitetaan liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) 2 §:ssä tarkoitettua henkilöä (eli henkilöä, joka voidaan määrätä liiketoimintakielloon) tai sellaista omistajaa, joka yksin tai yhdessä ylenevässä tai alenevassa sukulaissuhteessa olevan henkilön, aviopuolison, rekisteröidyssä parisuhteessa toisen osapuolen tai samassa taloudessa asuvan henkilön kanssa omistaa vähintään 10 prosenttia yhteisön pääomasta tai heillä on vastaava osuus yhteisön äänimäärästä.

Tässä selvityksessä organisaatiohenkilöinä tarkastellaan kaupparekisteriin merkittyjä vastuuhenkilöitä²³ sekä vuoden 2014 osakkaita. Kun jäljempänä puhutaan vastuuhenkilöistä, sillä tarkoitetaan myös osakkaita. Muusta tarkastelusta poiketen liiketoimintakieltojen tarkastelussa kaupparekisterin vastuuhenkilöitä tarkastellaan hieman laajemmin.

Seuraavissa taulukoissa kuvataan kohdejoukon yritysten taustalla olevien vastuuhenkilöiden lukumäärää ja vastuuhenkilöiden yritysten keskinäistä verkostoitumista eli rypästyistä. Yleisen määritelmän mukaan yritysryppäällä tarkoitetaan saman omistajatahon tai intressipiiriin määräysvallassa olevien yhtiöiden joukkoa tai yhtiökeskittymää. Määräysvalta yhtiössä perustuu joko suoraan omistajuuteen tai sellaiseen päätösvallan käyttöön, joka voidaan rinnastaa tosiasialliseen omistajavaltaan. Yritystoiminnan hajauttaminen useaan eri yritykseen on täysin laillista liiketoiminnan suunnittelua. Korkean rypästyisasteen on kuitenkin havaittu olevan yksi harmaan talouden esiintymisen riskitekijä.²⁴

Taulukko 36. Kohdejoukon vastuuhenkilöiden lukumäärä (Lähde: Verohallinto 10/2015)

	Vastuuhenkilöt		Vastuuasema yhdessä kohdejoukon yrityksessä		Vastuuasema kahdessa tai useammassa kohdejoukon yrityksessä	
	Lukumäärä	Osuus	Lukumäärä	Osuus	Lukumäärä	Osuus
Henkilötunnus	29 529	100 %	27 457	93,0 %	2 072	7,0 %
Yritystunnus	1 458	100 %	1 315	90,2 %	143	9,8 %
Syntymäaika / ei tunnusta	883	100 %	830	94,0 %	53	6,0 %
KAIKKI	31 870	100 %	29 602	92,9 %	2 268	7,1 %

Selvityksen kohdejoukon vakuutusmaksuvelallisilla yrityksillä on vastuuhenkilöinä yhteensä 29 529 luonnollista henkilöä ja 1 458 yritystä. Vastuuhenkilöistä 883:lle oli saatavissa vain syntymäaika, mistä syystä nämä joudutaan jättämään tarkemman tarkastelun ulkopuolelle. Vastuuhenkilöistä noin 93 prosentilla on vastuuasema vain yhdessä kohdejoukon yrityksessä. Vastuuhenkilönä olevista luonnollisista henkilöistä 7 prosentilla on vastuuasema kahdes-

²² Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä (21.12.2010/1207), 2 §.

²³ Suppea kaupparekisterivastuuhenkilöiden määritelmä: kaupparekisterisuhteissa on huomioitu vain seuraavat suhteet: elinkeinonharjoittaja, yhtiömies, hallituksen jäsen, puheenjohtaja tai toimitusjohtaja tai yhtiön johtaja tai toimitusjohtaja tai prokuristi.

²⁴ Harmaan talouden selvitysyksikön julkaisu: Harmaa talous 2012 s.15.

sa tai useammassa kohdejoukon yrityksessä. Vastuuasemassa olevista yrityksistä noin 10 prosenttia on vastuuasemassa useammassa kuin yhdessä yrityksessä.

Seuraava taulukko kuvaa vastuuhenkilöiden yritysytteyksien lukumäärää kohdeyrityksissä ja muissa yrityksissä. Vertailutietona taulukossa on tiedot kaikkien kaupparekisterivastuuhenkilöiden yritysytteyksien lukumäärästä suhteellisina osuuksina.

Taulukko 37. Kohdejoukon vastuuhenkilöiden yritysytteyksien lukumäärä (Lähde: Verohallinto 10/2015)

Vastuuhenkilön yritysten lkm	Vastuuhenkilön kohdeyritykset		Vastuuhenkilön muut yritykset		Vastuuhenkilön yritykset yhteensä		Kaikkien kaupparekisterivastuuhenkilöiden yritykset, suht. osuus
	Lkm	Suht. osuus	Lkm	Suht. osuus	Lkm	Suht. osuus	
1	28 772	92,9 %	7 904	47,8 %	13 982	45,1 %	77,3 %
2 - 3	2 045	6,6 %	5 335	32,3 %	11 535	37,2 %	18,9 %
4 - 5	136	0,4 %	1 575	9,5 %	2 959	9,5 %	2,4 %
6 - 9	26	0,1 %	1 019	6,2 %	1 556	5,0 %	1,0 %
10 ->	8	0,0 %	693	4,2 %	955	3,1 %	0,5 %
Yhteensä	30 987	100 %	16 526	100 %	30 987	100 %	100 %

Lukumäärät ovat vastuuhenkilöiden määriä

Vastuuhenkilöinä on huomioitu vain ne, joilla on henkilö- tai y-tunnus

Kohdejoukon vastuuhenkilöistä 7 prosentilla on vastuuasema useammassa kuin yhdessä kohdejoukon yrityksessä. Kohdejoukon yritysten keskinäinen rypästyminen ei siten ole erityisen yleistä. Vastuuhenkilöistä noin 55 prosentilla on kohdejoukon yrityksen lisäksi vastuuasema muussa kuin kohdejoukon yrityksessä. Kohdeyritysten vastuuhenkilöillä näyttäisi olevan huomattavasti enemmän muita yritysytteyksiä kuin vertailutietona käytetyillä kaupparekisterin vastuuhenkilöillä. Kohdejoukon vastuuhenkilöistä 18 prosentilla on neljä tai sitä useampia yritysytteyksiä, kun vastaava osuus kaupparekisterin vastuuhenkilöillä on hieman alle 4 prosenttia.

7.1 HÄIRIÖITÄ VASTUUHENKILÖIDEN MUISSA YRITYSYHTEYKSISSÄ

Seuraavissa taulukoissa kuvataan kohdejoukon verovelkaisten yritysten suhteellista osuutta vastuuhenkilöiden muihin yritysytteykseen verrattuna sekä kohdeyritysten ja vastuuhenkilöiden muiden yritysten verovelan keskinäistä yhteyttä. Lisäksi tarkastellaan vastuuhenkilöiden muiden yritysytteyksien konkurssi- ja yrityssaneeraustietoja.

Taulukko 38. Kohdejoukon verovelka ja vastuuhenkilöiden muut yritysytteudet
(Lähde: Verohallinto 10/2015)

		Kohdejoukon yrityksellä verovelkaa				Kohdejoukon yritysten lkm yhteensä	
		KYLLÄ		EI		Lkm	Suht. osuus
		Lkm	Suht. osuus	Lkm	Suht. osuus		
Vastuuhenkilöillä muita yritysytteuksia	Ei ole	4 601	45,1 %	2 883	40,6 %	7 484	43,3 %
	On	5 592	54,9 %	4 224	59,4 %	9 816	56,7 %
Kohdejoukon yritysten lkm yhteensä		10 193	100 %	7 107	100 %	17 300	100 %

Kohdejoukon 17 300 yrityksestä 9 816 (57 %) vastuuhenkilöillä on muita yritysytteuksia. Kohdejoukon yrityksistä 10 193 on verovelkaa ja näiden verovelkaisten yritysten vastuuhenkilöistä noin 55 prosentilla on myös muita yritysytteuksia. Niistä kohdejoukon yrityksistä, joilla ei ole verovelkaa, noin 59 prosentilla vastuuhenkilöistä on muita yritysytteuksia.

Seuraavassa taulukossa tarkastellaan niitä kohdejoukon 9 816 yritystä, joiden vastuuhenkilöillä on muita yritysytteuksia.

Taulukko 39. Kohdejoukon verovelka ja vastuuhenkilöiden muiden yritysytteuksi- en verovelka (Lähde: Verohallinto 10/2015)

		Kohdejoukon yrityksellä verovelkaa				Kohdejoukon yritysten lkm yhteensä	
		KYLLÄ		EI		Lkm	Suht. osuus
		Lkm	Suht. osuus	Lkm	Suht. osuus		
Muulla yrityksellä verovelkaa	KYLLÄ	2 590	46,3 %	1 304	30,9 %	3 894	39,7 %
	EI	3 002	53,7 %	2 920	69,1 %	5 922	60,3 %
Kohdejoukon yritysten lkm yhteensä		5 592	100 %	4 224	100 %	9 816	100 %

Kohdejoukon yrityksistä 40 prosentilla on verovelkaa, kun vastuuhenkilöillä on myös muita yritysytteuksia. Kun kohdejoukon yrityksellä on verovelkaa, kohdeyrityksen vastuuhenkilön muista kuin kohdejoukon yrityksistä noin 46 prosentilla on myös verovelkaa. Kohdejoukon yrityksistä, joilla ei ole verovelkaa, vastuuhenkilön muista kuin kohdejoukon yrityksistä noin 70 prosentilla ei ole verovelkaa. Havainto osittaa, että yrityksen verovelka kasvattaa saman vastuuhenkilön muiden yritysten todennäköisyyttä verovelkaantua.

Seuraavassa taulukossa tarkastellaan kohdejoukon vastuuhenkilöiden muiden kuin kohdejoukon yritysten konkurssi- ja yrityssaneeraustietoja.

Taulukko 40. Organisaatiohenkilöiden muiden yritysryhteyksien konkurssi- ja saneerausvaiheet (Lähde: Verohallinto 10/2015)

	Organisaatiohenkilön muiden yritysryhteyksien lkm
Konkurssi- ja/tai yrityssaneerausvaiheita	1 059
Konkurssivaiheita	950
Yrityssaneerausvaiheita	342

Konkurssin ja yrityssaneerauksen viimeisin vaihe, poimintahetken tieto
 Konkurssivaiheissa ei ole huomioitu vaiheita: velkojan hakemus hylätty, konkurssi jäänyt sillensä, hakemus peruutettu ja konkurssi rauennut yrityssaneeraukseen.
 Yrityssaneerausvaiheissa ei ole huomioitu saneeraushakemus peruutettu -vaihetta.

Kohdejoukon organisaatiohenkilöiden 1 059 muulla yrityksellä kuin kohdejoukon yrityksellä on Verohallinnon rekisterissä tieto konkurssi- tai yrityssaneerausvaiheesta. Konkurssivaiheita on 950 ja yrityssaneerausvaiheita 342 yrityksellä. Samalla yrityksellä on voinut olla tieto molemmista maksukyvyttömyysmenettelyistä. Ensimmäinen vaihe kirjautuu Verohallinnon tietokantaan, kun konkurssi- tai yrityssaneeraushakemus on jätetty käräjäoikeuteen. Konkurssi- ja / tai yrityssaneeraustieto on organisaatiohenkilöiden 35 029 muusta kuin kohdejoukon yrityksestä 3,0 prosentilla.

Seuraavassa taulukossa kuvataan ETK:n vuodelta 2014 päättyneen valvonnan kohdistumista selvityksen kohdejoukon yritysten vastuuhenkilöiden muihin yritysryhteyksiin. Osa valvonnan kohteena olleista vastuuhenkilöiden muista yritysryhteyksistä on työeläkevakuutusyhtiöiden luovuttamassa vakuutusyhtiöiden sopimusasiakkaista muodostetussa vertailujoukossa ja osa yrityksistä jää vertailujoukon ulkopuolelle.

Taulukko 41. ETK:n valvontatapaukset, jotka löytyvät kohdejoukon vastuuhenkilöiden muista yritysryhteyksistä (Lähde: ETK 1/2015, Verohallinto 10/2015)

		Rekiste-reissä toimiva	Rekiste-reissä toimimaton	KAIKKI
Vastuuyritykset ovat vertailujoukossa	Yritysten lkm	80	2	82
	Vakuutuksesta puuttunut palkkasumma euroa	8 013 751	80 556	8 094 307
	Konkurssi- ja/tai yrityssaneerausvaiheita	2		2
	Verovelkaisten yritysten lkm	11		11
	Verovelka euroa	8 608 285		8 608 285
Vastuuyritykset eivät ole vertailujoukossa	Yritysten lkm	17	34	51
	Vakuutuksesta puuttunut palkkasumma euroa	849 016	3 503 597	4 352 613
	Konkurssi- ja/tai yrityssaneerausvaiheita	3	19	22
	Verovelkaisten yritysten lkm	9	27	36
	Verovelka euroa	349 061	2 739 543	3 088 604

Toimivuus = joulukuun 2014 tilanne

ETK:n valvonta-aineistossa on yhteensä 133 yritystä, jotka ovat yrityksen vastuuhenkilön kautta kytköksissä kohdejoukon yritykseen. Näistä yrityksistä vertailujoukossa on yhteensä 82 yritystä, joista 2 yritystä on rekisteritietojen perusteella joulukuussa 2014 toimimattomia. Vertailujoukon yrityksiltä ETK:n valvonnassa puuttunut palkkasumma on yhteensä noin 8 miljoonaa euroa ja näillä yrityksillä on verovelkaa yhteensä noin 8,6 miljoonaa euroa. Vertailujoukon ulkopuolella olevia vastuuhenkilöiden muita yritysryhteyksiä on valvonta-aineistossa yhteensä 51 yritystä, joista 34 on joulukuussa 2014 toimimattomia yrityksiä.

Näiltä yrityksiltä valvonnassa havaittu puuttunut palkkasumma on noin 4,4 miljoonaa euroa ja verovelka yhteensä noin 3 miljoonaa euroa.

Selvityksen kohdejoukon yritysten vastuuhenkilöiden muiden yritysten kuin kohdejoukon yritysten osuus ETK:n vuoden 2014 valvonta-tapauksista on 8 prosenttia, yhteensä 133 yritystä. Joukko edustaa havaitusta puuttuvasta palkkasummasta lähes 10 prosentin osuutta. Kaikista vuoden 2014 valvontatapauksista 38 prosenttia kohdistuu kohdejoukon yrityksiin sekä näihin vastuuhenkilön kautta kytköksissä oleviin saman intressipiirin yrityksiin. Valvonnassa vuonna 2014 havaitusta puuttuvasta palkkasummasta yhteensä 46 prosenttia on kohdejoukon yritysten sekä vastuuhenkilön kautta kytköksissä olevien intressiyritysten työeläkevakuuttamisen piiristä puuttuvaa palkkasummaa.

7.2 VASTUUHENKILÖIDEN VEROVELKA

Organisaatiohenkilöistä²⁵ 9 625 on verovelkaa yhteensä 82 583 561 euroa. Verovelkaisista organisaatiohenkilöistä luonnollisia henkilöitä on 9 233 ja näillä oli verovelkaa yhteensä 59 390 828. Vastuuasemassa olevista yrityksistä 392 on verovelkaa yhteensä 23 192 733 euroa. Vastuuasemassa olevista verovelkaisista yrityksistä on osakeyhtiöitä 313, näillä on 21 689 888 euroa verovelkaa.

Seuraavissa taulukoissa tarkastellaan kohdejoukon yritysten verovelkaa ja vastuuhenkilöitä sekä yritysten ja vastuuhenkilöiden verovelan keskinäistä yhteyttä.

Taulukko 42. Kohdejoukon verovelka ja vastuuhenkilöt (Lähde: Verohallinto 10/2015)

		Kohdejoukon yrityksellä verovelkaa				Kohdejoukon yritysten lkm yhteensä	
		KYLLÄ		EI		Lkm	Suht. osuus
		Lkm	Suht. osuus	Lkm	Suht. osuus		
Vastuuhenkilöitä *	Ei ole	556	5,5 %	736	10,4 %	1 292	7,5 %
	On	9 637	94,5 %	6 371	89,6 %	16 008	92,5 %
	Elinkeinonharjoittaja	2 167	21,3 %	580	8,2 %	2 747	15,9 %
	Muita vastuuhenkilöitä	7 470	73,3 %	5 791	81,5 %	13 261	76,7 %
Kohdejoukon yritysten lkm yhteensä		10 193	100 %	7 107	100 %	17 300	100 %

* tunnuksellinen vastuuhenkilö

Taulukossa 42 on eroteltu kohdejoukon yritysten vastuuhenkilöt elinkeinonharjoittajiin ja muihin vastuuhenkilöihin. Vastuuhenkilöä ei löytynyt tietokannasta 1 292 yritykselle. Oikean kuvan saamiseksi tarkastelusta poistettiin elinkeinonharjoittajat, jotka ovat henkilökohtaisesti vastuussa toiminimensä verovelosta. Kohdejoukossa on 13 261 yritystä, joiden vastuuhenkilö on muu kuin elinkeinonharjoittaja. Näistä yrityksistä 7 470 on verovelkaa.

Seuraavassa taulukossa tarkastellaan kohdejoukon yritysten ja vastuuhenkilöiden verovelan välistä yhteyttä.

²⁵ Elinkeinonharjoittajat poistettu tarkastelusta

Taulukko 43. Kohdejoukon verovelka ja vastuuhenkilöiden verovelka (Lähde: Verohallinto 10/2015)

		Kohdejoukon yrityksellä verovelkaa				Kohdejoukon yritysten lkm yhteensä	
		KYLLÄ		EI		Lkm	Suht. osuus
		Lkm	Suht. osuus	Lkm	Suht. osuus		
Vastuuhenkilöillä verovelkaa	KYLLÄ	4 974	66,6 %	2 874	49,6 %	7 848	59,2 %
	EI	2 496	33,4 %	2 917	50,4 %	5 413	40,8 %
Kohdejoukon yritysten lkm yhteensä		7 470	100 %	5 791	100 %	13 261	100 %

Kohdeyrityksen verovelan ja vastuuhenkilön henkilökohtaisen verovelan välillä on havaittavissa tilastollinen yhteys. Kun yrityksellä on verovelkaa, kasvaa vastuuhenkilön henkilökohtaisen verovelan todennäköisyys verrattuna yhtiöihin, joilla ei ole verovelkaa. Kun kohdejoukon yrityksellä on verovelkaa, havaitaan että yrityksistä 67 prosentilla, myös vastuuhenkilöllä on henkilökohtaista verovelkaa. Noin puolella kohdeyrityksistä, joilla ei ole verovelkaa, ei vastuuhenkilöillä ole myöskään henkilökohtaista verovelkaa.

7.3 LIIKETOIMINTAKIELLOT

Liiketoimintakieltoon määrätyn henkilön tulisi luopua liiketoiminnan harjoittamisesta kieltonsa ajaksi. Kiellon voimassa ollessa hän ei saa toimia hallituksen jäsenenä, varajäsenenä, toimitusjohtajana tai muutoin määräysvaltaa käyttävänä henkilönä yrityksessä, muussa yhteisössä tai säätiössä.

Liiketoimintakieltoja tarkasteltiin kohdejoukon kaupparekisterivastuuhenkilöiltä ja vuoden 2014 osakkailta. Tarkastelussa on mukana kaikki lokakuussa 2015 voimassa olevat liiketoimintakielto.

Taulukko 44. Kohdejoukon vastuuhenkilöiden²⁶ liiketoimintakielto (Lähde: Verohallinto 10/2015)

Liiketoimintakielto	Henkilöiden lukumäärä	Kohdejoukon yritysten lukumäärä
Kaupparekisterivastuuhenkilö tai osakas	30	30
Kaupparekisterivastuuhenkilö	20	20
Osakas	10	10

Lokakuussa 2015 voimassa oleva liiketoimintakielto oli 20 organisaatiohenkilön määritelmän täyttävällä kaupparekisterivastuuhenkilöllä ja 10 vuoden 2014 osakkaalla. Liiketoimintakiellossa olevia kohdejoukon yritysten vastuuhenkilöitä oli yhteensä 30 ja näillä oli yhteys yhteensä 30 kohdejoukon yritykseen. Yrityksistä 22 oli toimivia ja 8 toimimattomia.

²⁶ Organisaatiohenkilö: kaupparekisterisuhteissa ei huomioida tilintarkastajia, varajäseniä, vara- tai sijaisjohtajia, äänettäviä yhtiömiehiä ja perustajia. Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 1207/2010 2 §:n mukaan organisaatiohenkilöllä tarkoitetaan liiketoimintakiellostä annetun lain (1059/1985) 2 §:ssä tarkoitettua henkilöä tai sellaista omistajaa, joka yksin tai yhdessä ylenevässä tai alenevassa sukulaissuhteessa olevan henkilön, aviopuolison, rekisteröidyssä parisuhteessa toisen osapuolen tai samassa taloudessa asuvan henkilön kanssa omistaa vähintään 10 prosenttia yhteisön pääomasta tai heillä on vastaava osuus yhteisön äänimäärästä

8 YHTEENVETO

Työeläkeyhtiöillä²⁷ oli saamisina yritysten maksamatonta työeläkevakuutusmaksuvelkaa vuoden 2014 lopussa yhteensä noin 304 miljoonaa euroa. Vuoden 2014 työeläkevakuutusmaksutulot olivat yhteensä noin 11,7 miljardia euroa.

Harmaan talouden selvitysyksikkö tutki työeläkevakuutusmaksuvelallisia yrityksiä, niiden ominaisuuksia ja velvoitteidenhoitoa viranomaisten rekisteritietojen perusteella. Tutkittu yritysjoukko muodostettiin työeläkeyhtiöiden luovuttamista tiedoista. Velallisten joukko rajattiin yrityksiin, joilla oli erääntynyttä työeläkevakuutusmaksuvelkaa ja vakuutus sopimus voimassa vuoden 2014 lopussa. Näillä rajauksilla kohdejoukkoon valikoitui 17 300 yritystä, joiden työeläkevakuutusmaksuvelat olivat yhteensä noin 190 miljoonaa euroa. Tutkittua joukkoa vertailtiin ns. vertailujoukkoon, joka muodostui työeläkeyhtiöiden kaikista sopimusasiakkaista pois lukien kohdejoukon yritykset.

Tutkitun kohdejoukon työeläkevakuutusmaksuvelan määrä on maltillinen suhteessa vakuutusmaksujen määrään. Työeläkevakuutusmaksuvelalliset yritykset ovat kuitenkin havaintojen perusteella tyypillisesti velkaantuneet usean velkojan suuntaan, niillä on usein puutteita ja laiminlyöntejä lakisääteisten velvoitteiden hoitamisessa. Vakuutusmaksuvelallisilla yrityksillä on enemmän häiriöitä verotukseen liittyvissä ilmoitus- ja maksuvelvoitteissa kuin vertailujoukon yrityksillä. Näillä yrityksillä on vertailujoukkoa enemmän muun muassa verovelkaa, arvioverotuksia sekä konkurssitietoja. Lisäksi kohdejoukossa havaittiin suhteessa enemmän harmaaseen talouteen viittaavia verotarkastushavaintoja kuin vertailujoukossa.

Verohallinnon rekisteritietojen perusteella kohdejoukon yrityksistä 95 prosenttia on toimivia yrityksiä ja 5 prosenttia, yhteensä 846 yritystä on toimimattomia. Työnantajan asemaa ilmaiseksi työntantajarekisterissä tai satunnaisena työnantajana on 96 prosenttia toimivista yrityksistä. Lähtökohta on, että kaikkien kohdejoukon yritysten, joilla on työeläkevakuutus voimassa, pitäisi olla samaan aikaan Verohallinnon työnantajan asemaa ilmaiseksi rekisterissä.

Kohdejoukon vakuutusmaksuvelallisista yrityksistä 68 prosenttia on osakeyhtiöitä, 17 prosenttia elinkeinonharjoittajia ja 11 prosenttia henkilöyhtiöitä. Työeläkevakuutusmaksuvelasta 87 prosenttia on osakeyhtiöiden velkaa. Suurin osa velallisyryyksistä on suhteellisen pieniä yrityksiä, joiden liikevaihto on alle 400 000 euroa. Velallisyryyksistä yli 60 prosenttia on vakiintuneita yrityksiä, jotka ovat toimineet jo 10 vuotta tai enemmän.

Toimialoista eniten työeläkevakuutusmaksuvelallisia yrityksiä on rakentamisen toimialalta kaupan toimialalta ja teollisuudesta. Työeläkevakuutusmaksuvelasta suurin osuus, yhteensä 22 prosenttia, on teollisuuden toimialan yritysten velkaa. Suhteellisesti eniten vakuutusmaksuvelallisia yrityksiä on majoitus- ja ravitsemistoimialalla, osuus on 22 prosenttia kaikista toimialan työeläkevakuuttamisen sopimusasiakkaista.

Arvioverotuksia kohdejoukossa on 9 prosentilla yrityksistä, mikä on suhteessa merkittävästi enemmän kuin vertailujoukon yrityksillä. Ennakkoperintärekisteristä on poistettu tai sinne ei ole laiminlyöntien vuoksi päässyt 18 prosenttia kohdejoukon yrityksistä. Verotarkastuksista noin viidesosa on harmaan talouden tarkastuksia, osuus on huomattavasti korkeampi kuin vertailujoukossa. Kohdejoukon verotarkastuksissa tehtiin lukuisa määrä havaintoja, jotka viittaavat harmaaseen talouteen. Tarkastuksista 55 on johtanut lokakuuhun 2015 mennessä rikosilmoitukseen.

Tutkituista vakuutusmaksuvelallisista yrityksistä 51 prosentilla on verovelkaa joulukuussa 2014 yhteensä noin 288 miljoonaa euroa. Verovelan määrä on kasvanut lokakuuhun 2015

²⁷ Tiedot viideltä suurimmalta työeläkeyhtiöltä.

mennessä yhteensä 90 miljoonalla eurolla ollen noin 375 miljoonaa euroa. Kohdejoukon yrityksistä 32 prosentilla verovelkaa on suhteellisen vähän, alle 5 000 euroa, kun taas noin 6,5 prosentilla verovelkaa on enemmän kuin 100 000 euroa. Ns. korkean velkariskin yrityksiä, joiden verovelan osuus liikevaihdosta on yli 10 prosenttia, on joukosta 9 prosenttia, yhteensä 1 456 yritystä. Kohdejoukon verovelkaisista yrityksistä 19 prosentilla on maksusuunnitelma verojen maksamisesta voimassa Verohallinnon kanssa lokakuussa 2015.

Kohdejoukon ulosottotiedot kertovat, että velkaantumista on tapahtunut usean eri velkojan suuntaan. Marraskuussa 2015 kohdejoukon yrityksillä on velka-asioita ulosotossa vireillä yhteensä 185 miljoonaa euroa, josta työeläkevakuutusmaksujen osuus on noin 8 prosenttia.

Eläketurvakeskuksen vuonna 2014 päättyneistä työeläkevakuuttamisen valvontatapauksista noin 30 prosenttia on kohdejoukon yrityksiä. Kohdejoukon yritysten vakuuttamaton palkkasumma on noin 46 miljoonaa euroa ja laskennallisesti laiminlyödyt työeläkevakuutusmaksut yhteensä noin 11 miljoonaa euroa.

Selvityksessä tutkittiin lisäksi kohdejoukon yritysten taustalla olevien organisaatiohenkilöiden taloudellista luotettavuutta ja muita yritysyhteyksiä. Kohdejoukon yritysten keskinäisiä yritysryppäitä on vain 7 prosentilla kohdejoukon yritysten vastuuhenkilöistä. Havaittiin myös, että vastuuhenkilöistä 55 prosentilla on kohdejoukon yrityksen lisäksi vastuuasema jossakin muussa yrityksessä. Näiden organisaatiohenkilöiden muiden vastuusuhdeyritysten suhteellinen osuus on huomattavasti korkeampi kuin kaupparekisterivastuuhenkilöillä keskimäärin. Tutkittiin kohdejoukon yrityksiä ja muiden vastuusuhdeyritysten verovelkaa. Kun kohdejoukon yrityksellä on verovelkaa, myös vastuuhenkilöiden muista vastuuyrityksistä noin 46 prosentilla on verovelkaa.

Kohdeyrityksen verovelan ja vastuuhenkilön henkilökohtaisen verovelan välillä havaittiin tilastollinen yhteys. Kun yrityksellä on verovelkaa, kasvaa vastuuhenkilön henkilökohtaisen verovelan todennäköisyys verrattuna yhtiöihin, joilla ei ole verovelkaa. Samansuuntaisia havaintoja on tehty useammassa aiemmin julkaistussa selvitysyksikön selvityksessä. Yritystoiminnan toteutuneet riskit heijastuvat vastuuhenkilöiden ja vastuuyritysten lisääntyneenä riskinä velkaantua.

9 KEHITTÄMISEHDOTUKSIA

9.1 ELÄKETURVAKESKUKSEN TIEDONSAANTIOIKEUDEN LAAJENTAMINEN

Eläketurvakeskuksen tehtävänä on valvoa, että työnantaja täyttää työeläkelakien mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden. Eläketurvakeskus ottaa tarvittaessa työnantajan kustannuksella eläkevakuutuksen, siten kun työntekijän eläkelain 186 §:ssä säädetään.

Eläketurvakeskuksen tiedonsaantioikeudesta valvonta tehtävää varten säädetään TyEL 199 §:ssä. Pykälän mukaan ETK:lla on oikeus saada viranomaisilta tiedot, jotka ovat välttämättömiä 186.1 §:ssä säädetyn valvontavelvollisuuden täyttämiseksi. Eläketurvakeskuksella on lisäksi oikeus saada mainittua tarkoitusta varten veroviranomaisilta joukkotietoina palkkaa tai muuta vastiketta työntekijöille maksaneiden työnantajien nimet, yritys- ja yhteisötunnukset tai työnantajien henkilötunnukset, yhteystiedot ja vuosi-ilmoitukset tai vuosi-ilmoituksia vastaavat tiedot, toimialat sekä tiedot näiden työnantajien työstä maksamista vastikkeista ja niihin liittyvistä työnantajasuorituksista.

Laissa harmaan talouden selvitysyksiköstä säädetään Eläketurvakeskuksen oikeudesta pyytää velvoitteidenhoitoselvitys. Lain 6 §:n 3 kohdassa säädetään, että velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan Eläketurvakeskuksesta annetun lain (397/2006) 2 §:n 2 momentin 1 kohdassa säädettyä työeläkevakuuttamisvelvoitteiden valvontaa. Eläketurvakeskuksen tiedonsaantioikeutta on tulkittu siten, että oikeus saada velvoitteidenhoitoselvitys koskee vain pyynnön kohteena olevaa työnantajaa. Velvoitteidenhoitoselvitystä ei tulkinnan mukaan voida laajentaa pyynnön kohteena olevan organisaation välittömiin vastuuhenkilöihin ja omistajiin eikä muihin välillisiin kytkentöihin.

Kansallinen tulorekisteri tulee muuttamaan työnantajan ilmoitusmenettelyä. Tulevaisuudessa työnantaja antaa yhden ilmoituksen kansalliseen tulorekisteriin, jota lähtökohtaisesti käytetään verotuksen ja eläkevakuuttamisen perusteena. Onko Eläketurvakeskuksen nykyinen tiedonsaantioikeus riittävä muuttuvassa tilanteessa? Yritysten vastuuhenkilöiden taustojen tutkimisen merkitys kasvaa, jos tarkoituksena on kohdistaa valvontaa työnantajiin, jotka laiminlyövät lakisääteisiä velvoitteitaan, kuten eläkevakuuttamisen.

Selvityksessä havaittiin, että yritykset, joilla on työeläkevakuutusmaksuvelkaa, ovat vastuuhenkilöiden ja osakkaiden kautta yleisesti kytköksissä muihin yrityksiin. Näistä samojen vastuuhenkilöiden muista 35 029 yrityksistä 46 prosentilla oli verovelkaa. Eläketurvakeskuksen vuonna 2014 päättyneistä valvontatapauksista 38 prosenttia kohdistuu kohdejoukon yrityksiin sekä näihin vastuuhenkilön kautta kytköksissä oleviin saman intressipiirin yrityksiin. Valvonnassa havaitusta vakuuttamattomasta palkkasummasta 46 prosenttia oli näiden yritysten palkkoja.

Eläketurvakeskuksen velvoitteidenhoitoselvityspalvelua koskevan tiedonsaantioikeuden laajentaminen organisaatioiden taustalla oleviin organisaatiohenkilöihin mahdollistaisi vastuuhenkilöiden kautta muodostuvien yritysryppäiden tunnistamisen. Tiedonsaantioikeuden laajentaminen organisaatiohenkilöihin auttaisi muun muassa harmaan talouden riskiyritysten tunnistamisessa ja eläkevakuuttamisen valvonnan kohdentamisessa tällaisiin riskiyrityksiin. Selvitysyksikön selvityksissä on havaittu, että yritysten keskinäinen verkostoituminen saman vastuuhenkilön kautta lisää harmaan talouden riskiä.

9.2 VEROJÄÄMIEN KASVUUN VAIKUTTAMINEN JA TILASTOINTI

Selvitys osoittaa, että työeläkevakuutusmaksuvelalliset yritykset ovat velkaantuneet usean velkojan suuntaan. Kohdejoukolla on ulosotto-perinnässä velkaa yhteensä 185 miljoonaa euroa. Yrityksillä on verovelkaa joulukuussa 2014 yhteensä 288 miljoonaa euroa ja velan määrä on kasvanut nopeasti ollen lokakuussa 2015 lähes 100 miljoonaa euroa enemmän. Verohallinnon rekisterissä toimiviksi luokitelluista kohdejoukon verovelkaisista yrityksistä 9 prosentilla verovelan määrä ylittää 10 prosenttia liikevaihdosta. On todennäköistä etteivät nämä yritykset enää selviä veloistaan. Maksulaiminlyönnit ovat omiaan vaikuttamaan yritysten väliseen kilpailutilanteeseen antaen kilpailuetua niille yrityksille, joilla ei ole tarkoitus hoitaa velvoitteitaan. Tulisikin pohtia, pitäisikö maksulaiminlyönnteihin puuttua tehokkaamalla tavalla ja jo varhaisemmassa vaiheessa.

Kertynyt verovelka kasvattaa edelleen verojäämätilastoa, jossa jäämät näkyvät aina verojen lopulliseen vanhentumiseen saakka, pääsääntöisesti viisi vuotta maksuunpanovuodesta lukien. Työeläkevakuutusyhtiöiden työeläkkeiden kokonaisvelkasaldo ei ole vertailukelpoinen verojäämien kanssa, koska työeläkeyhtiöt kirjaavat epäkurantit saatavat nopeasti luottotappioihin. Myös verojäämätilasto kuvaisi paremmin verovelkojen todellista tilannetta, jos verojäämistä eroteltaisiin todennäköisesti kertyvät saatavat niistä saatavista, joista ei enää ole odotettavissa suorituksia. Esimerkiksi tilanteessa jossa osakeyhtiön konkurssi on rauennut varojen puutteessa, verovelkoille ei ole pääsääntöisesti odotettavissa enää suorituksia. Verojäämien tarkempi tilastointi Verohallinnossa lisäisi informaatiota ja antaisi perintätulokselle todellisen mittakaavan.

SELVITYKSESSÄ KÄYTETYT LUOKITTELUT

LIITE 1

OIKEUDELLINEN MUOTO

Luokiteltava tieto: Verohallinnon käyttämä oikeudellinen muoto , poimintahetken tieto

Luokittelu:

Elinkeinonharjoittaja: Luonnollinen henkilö, joka on elinkeinonharjoittaja

Henkilöyhtiö: Avoin yhtiö, Kommandiittiyhtiö

Osakeyhtiö: Osakeyhtiö

Muu yhtiö: Asunto-osakeyhtiö, Laivanisännistöyhtiö, Keskinäinen kiinteistöosakeyhtiö, Muu kiinteistöosakeyhtiö

Yhdistys: Aatteellinen yhdistys, Erityislainsäädäntöön perustuva yhdistys, Keskinäinen (vahinko)vakuutusyhdistys, Metsänhoitoyhdistys, Osuuspankki, Osuuskunta, Vakuutuskassa, Työttömyyskassa, Muu taloudellinen yhdistys, Muu yhdistys

Säätiö: Säätiölain mukainen säätiö, Säästöpankki, Säädekirjalla perustettu eläkesäätiö, Työeläkekassa, Hypoteekkiyhdistys, Muu säätiö

Julkisyhteisö: Valtio ja sen laitokset, Kunta, Kuntayhtymä, Ahvenanmaan maakunta ja sen virastot, Ev.lut. kirkko, Ortodoksinen kirkko, Rekisteröity uskonnollinen yhdyskunta, Ylioppilaskunta tai osakunta, Erillishallinnollinen valtion laitos, Muu julkisoikeudellinen oikeushenkilö

VH rekisteröintiyksikkö = Verohallinnon rekisteröintiyksikkö: Yhteisetuudet (esim. kalastuskunta), Verotusyhtymä, Muu yhteisvastuullinen pidätysvelvollinen, Kotimainen tai ulkomainen kuolinpesä, Konkurssipesä, Yhteismetsä, Elinkeinoyhtymä, Muu verotuksen yksikkö

Liikelaitos: Valtion liikelaitos, Kunnallinen liikelaitos, Kuntainliiton liikelaitos, Ahvenanmaan liikelaitos

Ulkomainen: Ulkomainen yhteisö, Ulkomaisen yhteisön sivuliike Suomessa

Luokittelematon: Muut oikeudelliset muodot, jotka eivät kuulu mihinkään edellisistä luokista ja ne, joilta oikeudellinen muoto tieto puuttuu

TOIMIALALUOKITUS

Luokittelu perustuu Tilastokeskuksen ylläpitämään TOL 2008 toimialaluokitukseen.

Pääluokat:
A Maatalous, metsätalous ja kalatalous (01-03)

01 Kasvinviljely ja kotieläintalous, riistatalous ja niihin liittyvät palvelut

02 Metsätalous ja puunkorjuu

03 Kalastus ja vesiviljely

B Kaivostoiminta ja louhinta (05-09)

05 Kivihiilen ja ruskohiilen kaivu

06 Raakaöljyn ja maakaasun tuotanto

07 Metallimalmien louhinta

08 Muu kaivostoiminta ja louhinta

09 Kaivostoimintaa palveleva toiminta

C Teollisuus (10-33)

- 10 Elintarvikkeiden valmistus
- 11 Juomien valmistus
- 12 Tupakkatuotteiden valmistus
- 13 Tekstiilien valmistus
- 14 Vaatteiden valmistus
- 15 Nahan ja nahkatuotteiden valmistus
- 16 Sahatavaran sekä puu- ja korkkituotteiden valmistus (pl. huonekalut); olki- ja punontatuotteiden valmistus
- 17 Paperin, paperi- ja kartonkituotteiden valmistus
- 18 Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen
- 19 Kaksin ja jalostettujen öljytuotteiden valmistus
- 20 Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus
- 21 Lääkeaineiden ja lääkkeiden valmistus
- 22 Kumi- ja muovituotteiden valmistus
- 23 Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus
- 24 Metallien jalostus
- 25 Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)
- 26 Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten tuotteiden valmistus
- 27 Sähkölaitteiden valmistus
- 28 Muiden koneiden ja laitteiden valmistus
- 29 Moottoriajoneuvojen, perävaunujen ja puoliperävaunujen valmistus
- 30 Muiden kulkuneuvojen valmistus
- 31 Huonekalujen valmistus
- 32 Muu valmistus
- 33 Koneiden ja laitteiden korjaus, huolto ja asennus

D Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta (35)

- 35 Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta

E Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto ja muu ympäristön puhtaanapito (36-39)

- 36 Veden otto, puhdistus ja jakelu
- 37 Viemäri- ja jätevesihuolto
- 38 Jätteen keruu, käsittely ja loppusijoitus; materiaalien kierrätys
- 39 Maaperän ja vesistöjen kunnostus ja muut ympäristöhuoltopalvelut

F Rakentaminen (41-43)

- 41 Talonrakentaminen
- 42 Maa- ja vesirakentaminen
- 43 Erikoistunut rakennustoiminta

G Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus (45-47)

- 45 Moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien tukku- ja vähittäiskauppa sekä korjaus
- 46 Tukkukauppa (pl. moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien kauppa)
- 47 Vähittäiskauppa (pl. moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien kauppa)

H Kuljetus ja varastointi (49-53)

- 49 Maaliikenne ja putkijohtokuljetus
- 50 Vesiliikenne
- 51 Ilmaliikenne
- 52 Varastointi ja liikennettä palveleva toiminta
- 53 Posti- ja kuriiritoiminta

I Majoitus- ja ravitsemistoiminta (55-56)

- 55 Majoitus
- 56 Ravitsemistoiminta

J Informaatio ja viestintä (58-63)

- 58 Kustannustoiminta
- 59 Elokuva-, video- ja televisio-ohjelmatuotanto, äänitteiden ja musiikin kustantaminen
- 60 Radio- ja televisiotoiminta
- 61 Televiestintä
- 62 Ohjelmistot, konsultointi ja siihen liittyvä toiminta
- 63 Tietopalvelutoiminta

K Rahoitus- ja vakuutustoiminta (64-66)

- 64 Rahoituspalvelut (pl. vakuutus- ja eläkevakuutustoiminta)
- 65 Vakuutus-, jälleenvakuutus- ja eläkevakuutustoiminta (pl. pakollinen sosiaalivakuutus)
- 66 Rahoitusta ja vakuuttamista palveleva toiminta

L Kiinteistöalan toiminta (68)

- 68 Kiinteistöalan toiminta

M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta (69-75)

- 69 Lakiasiain- ja laskentatoimen palvelut
- 70 Pääkonttorien toiminta; liikkeenjohdon konsultointi
- 71 Arkkitehti- ja insinööripalvelut; tekninen testaus ja analysointi
- 72 Tieteellinen tutkimus ja kehittäminen
- 73 Mainostoiminta ja markkinatutkimus
- 74 Muut erikoistuneet palvelut liike-elämälle
- 75 Eläinlääkintäpalvelut

N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta (77-82)

- 77 Vuokraus- ja leasingtoiminta
- 78 Työllistämistoiminta
- 79 Matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien toiminta; varaupalvelut
- 80 Turvallisuus-, vartiointi- ja etsiväpalvelut
- 81 Kiinteistön- ja maisemanhoito
- 82 Hallinto- ja tukipalvelut liike-elämälle

O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus (84)

- 84 Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus

P Koulutus (85)

- 85 Koulutus

Q Terveys- ja sosiaalipalvelut (86-88)

- 86 Terveyspalvelut
- 87 Sosiaalihuollon laitospalvelut
- 88 Sosiaalihuollon avopalvelut

R Taiteet, viihde ja virkistys (90-93)

- 90 Kulttuuri- ja viihdetoiminta
- 91 Kirjastojen, arkistojen, museoiden ja muiden kulttuurilaitosten toiminta
- 92 Rahapeli- ja vedonlyöntipalvelut
- 93 Urheilutoiminta sekä huvi- ja virkistyspalvelut

S Muu palvelutoiminta (94-96)

- 94 Järjestöjen toiminta
- 95 Tietokoneiden, henkilökohtaisten ja kotitaloustavaroiden korjaus
- 96 Muut henkilökohtaiset palvelut

T Kotitalouksien toiminta työnantajina; kotitalouksien eriyttämätön toiminta tavaroiden ja palvelujen tuottamiseksi omaan käyttöön (97-98)

- 97 Kotitalouksien toiminta kotitaloustyöntekijöiden työnantajina
- 98 Kotitalouksien eriyttämätön toiminta tavaroiden ja palvelujen tuottamiseksi omaan käyttöön

U Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta (99)

- 99 Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta

X Toimiala tuntematon 0

- 00 Toimiala tuntematon

ALUE

Maakunnat on järjestetty suuralueittain.

Suuralueet: 1 Uusimaa, 2 Muu Etelä-Suomi, 3 Länsi-Suomi, 4 Itä-Suomi, 5 Pohjois-Suomi, 6 Ahvenanmaa, 7 Ulkomaat, 8 Vanha kunta

Suuralueluokitus on yhdistetty Tilastokeskuksen käyttämistä suuralueluokituksista vuosilta 2011 ja 2015.

Tilastokeskuksen vuoden 2011 suuralueluokitus: 1 Etelä-Suomi, 2 Länsi-Suomi, 3 Itä-Suomi, 4 Pohjois-Suomi, 5 Ahvenanmaa – Åland

Tilastokeskuksen vuoden 2015 suuralueluokitus: 1 Helsinki-Uusimaa, 2 Etelä-Suomi, 3 Länsi-Suomi, 4 Pohjois- ja Itä-Suomi, 5 Ahvenanmaa – Åland

